

Tartu Riiklik Ülikool
NSV Lõuna ajaloo kateeder

DEKABRIST
WILHELM KÜCHELBECKER

Diplomitöö

Ruusmann, Ants
Ajaloo-osakonna V kursuse
üliõpilane
Juhendaja: ajaloo teaduste
kandidaat M. Lõhmus

TARTU 1960

TRÜ NSV Lõuna ajal.
kat. nr. 1531.

Sissejuhatus

19. sajandi algul kerkis Venemaal erile terve põlvkond andmeid inimesi, kes ei suutnud leppida valitseva absoluutse monarhia ja Venemaa rahvaid rõhuva pärisorjusega. Venemaa ajaloos algas esmakordselt revolutsiooniline liikumine, millel oli selge eesmärk ja kindel programm - dekabristide liikumine.

Dekabristide ideoloogia kasvas uue rahvuslikul pinnal ning oli tingitud Venemaa arengu oljektiivsetest põhjustest kol perioodil. Nende ideoloogia kajastas pärisorjuse korra teravat ürii, alamvõitlelust invalitsuse vastu ja uue rahva kasvatat enentunnest.¹ Dekabristide liikumine ei olnud ainult uue rahva nitsalt rahvuslikuks ürituseks vaid sellest võttis osa ka teiste Venemaa rahvaste meeldajaid ning inegi venestunud riiserändurite pe-

¹ Удобранные социально-политические и философские произведения декабристов, т. I, Ленинград 1951, л. 9.

rekondade liikmeid, nagu P. Pestel, W. Kuchelbeker, pra-
m Steingel jt.

Dekabristide ajalooline teos rääib sellest, et nad
oma poliitiliste, õiguslike, kunstiliste ja filosoofiliste
teooriatega kõigutavad Venemaa feodaal-pärisorjus-
likku võrka, väitlevad selle vana võrka likvideeri-
mise eest ning uut, kodanliku võrka, loomise eest.¹

Tavaliselt on iseloomustatud dekabristide liiku-
mist V. I. Lenin:

" Poliitiline juhtimine kuulus tol võrka peaasgu
randitud ohvitseridele ja nimelt aadlikust oh-
vitseridele; nad olid nakatatud kokkupuntuemi-
nest Euroopa demokraatlike ideedega Napoleoni
rõude ajal. Soldatite mass, mis koosnes tol ajal
eel pärisorjusest talupoegadest, jäi passiivseks."²

" Hirmus naugel on nad rahvast. Kuid nende töö
ei oleud ajata..."³

Dekabristid soovisid Venemaa lihtrahvale küll
kodanliku vabaduse, kuid ei kutsunud teda üles
võitlema orjastajate vastu. Vastupidis - talupoega-
de ja soldatite liikumist nad hoopis kartsid. Pea-
miselt sellest oli tingitud ka niimutamisväärsete saa-
vutuste puudumine nende võitluses ning täielik po-

¹ Узбравенце ..., lk. 10.

² Lenin, Teosed, 23. kd., Tallinn 1953, lk. 235.

³ Lenin, Teosed, 18. kd., Tallinn 1953, lk. 14.

liitiline liiiasaamine.

Wilhelm Kuchelbecker ei kuulunud juhtivate dekabristide hulka. Tema osa liikumises oli võrdlemisi tagasihoidlik. Ka pooldina ning viijaniikka ei muutunud Kuchelbecker keskparasusest kõrgemale tõusta. Kuid omalt poolt on rogu tema elulugu võitlus pärisajastliku tiranüa vastu, võitlus vabaduse ja inimväärikuse eest, võitlus Venemaa ja tema rahvaste külge tuleviku eest.

Käesoleva töö eesmärgis on anda ülevaade Kuchelbeckeri elust ja tegevusest, tema filosoofilistest töekäpitlustest, poliitilisest tegevusest ja viijanduslikust loominguist.

Et Kuchelbecker on üks vähestest dekabristidest, kes oli otseselt seotud Eestiga, vietes oma lapsepõlv aastad Peipsi kaldal ja Võrus ning hiljem oma loominguist viijutas Eestit, siis seda enam on õigustatud meie huvi tema elutöö vastu.

Töö viijutamisel on kasutatud 20 teost.

Allikmaterjalidest tuleb tähtsaimaks pidada 1959. a. välja antud V. K. Kuchelbeckeri „Valitud teoseid“ (Избранные произведения). See formaadilt väike raamatuke sisaldab siiski 103 Kuchelbeckeri leuletust, paremiku tema liivikast. Peale nende on tervikuna ära toodud proem „Orb“, katkendeid ajaloolisest tragöödiast „Anagonandid“, katkend tragöödiast „Prokofi Sjapunov“ ja katkend draamaatiliseist jutustusest „Kainu mehe

proeg Ivan? Põgusa ülevaate Kückelbeckeri elust ja eriti tema loomingust annab B. Meilachi poolt kirjutatud eessõna.

Vladimir Orlovi poolt koostatud koguteos „Devalmistid. Poesia, draama, proosa, publitsistika, kirjanduslik kriitika“ (Деалмисты. Поэзия, драматургия, проза, публицистика, литературная критика) leidus paljude lüüetuste võrral ka juba Kückelbeckeri prosaloomingut: välismaarisi mõjul kirjutatud „Euroopa kirjand“, jutustus „Ado“, kriitiline artikkel „Meie poesia, eriti lüüeriline suundadest viimasel aastakümnel“ jne.

Koguteose lõpus oli ka Kückelbeckeri tüüline elulugu.

Üllatavalt vähe lemmitavat ja vajalikku passus ülesoleva töö autorile Kückelbeckeri „Päevide“ (Дневник). Kuusa „Päevide“ on kirjutatud peamiselt vanglas, kus kõige Kückelbeckeri poolt jaberile pandu, nii saadetakvad uue saadavad kirjand, samuti „Päevide“, rangelt läbi loeti, siis püüdis Kückelbecker poliitilises mõttes väga ebavõluliste rünnakutega. Võrdlemise tagasihoidlikult on ta püüdnud ka kirjandusmüsimusi, kirjutades rohkem isiklikust meeleoludest ning perekondlikust suhetest.

Võrdlemise palju materjali Kückelbeckerist sisaldab perioodiline koguteos „Kirjanduslik pärand“ (Литературное наследство) nr. 59. Allinimest leidus seal Kückelbeckeri kriitiline artikkel „Poesia ja proosa“. Eriti oluline üles-

6

oleva töö autorile oli aga Kückelbeckeri Pariisis pu-
tud loengu „Vene kirjandusest ja kunstist“ tekst. Loengu
teusti on leidnud Simbirskis akhüürikomissjani fondist
P. Beisov ja nimetatud koguteoses on teust viimase
kommentaaridega täielikult publitseeritud, lubades
valgust kaita Kückelbeckeri elu ühele uüige tormi-
liseemale perioodile.¹

Raamatute „Dekabristide ülestõus“ (Восстание ге-
набров) II köites on ära toodud traadikohete ma-
terjalid W. Kückelbeckeri kohta.

Koguteoses „Dekabristid ja uude aeg“ (Декабристы
и их время) avaldatakse uuri materjale Kückelbeckeri
kohta: palju viimast ajal avastatud uuri omastell
vauglatest ja asuüiselt. Ka need on põhjalikult uou-
menteeritud.

Tähtsamatest Kückelbeckeri uuriatust tuleb enne-
uüie mainida Juri Tõnjanovit.² Tema on uuriatust
Kückelbeckerist romaani lastele maalikirja all „Kühlja“.³
Taanuti annab ta põhjaliku ülevaate Kückelbeckeri
elust ja loouingust ajakirjas „Kirjandusliku uuaaeg-“

¹ Hlerkuna, Dlusmeruu genaõpuetob, T. I, lk. 262.

² Tõnjanov, J. (1894-1943); väljpaistet vene-uüuuooude uuri-
januu ja uuriandusteadlase. õppis Peterburi üliuoolis. Ou lu-
genud uürgemates uoolides vene polesia ajalugu. Temale
uuklavad uuriandurajaloolind tööd Kückelbeckerist, Gribo-
jedovist, Pusimist jt. Tõnjanov on tuntud ka Hline luu-
lituste suurepärase tõlkejana vene kuld.

(Томская Советская Энциклопедия, T. 43, lk. 526.)

³ Kückelbeckerit küüiti lütsuunis Kühlja.

lane" (Историко-типичный обзор) № 10, 1938. a.

Kõlaltui olulind on na Tõujanovi artikkelid „Põis-
uim ja Kõchelbecker“ („Kirjandusliku pärand“ nr. 16-18),
„Kõchelbeckeri suhted Prantsusmaaga“ ning „Dena-
briist ja Balzac“ (mõlemad „Kirjanduslikus pärandis“
nr. 33-34).

Peab tähendama, et Kõchelbecker oli kirjandusaja-
loolastele uusa aega tuntud eranditult uusuuliseist
väljst. Aluse andrid selleis naasaeglaste rõbralikuid
epigrammeid ja tõganimeid. Juri Tõujanov oli esimene,
kes tõstis esile Kõchelbeckeri loomingu suusa ideelise
ja uuustilise väärtuse.

Olulisel määral on puudutanud Kõchelbeckerit
oma raamatutes „Denaabriistliku kirjanduse ülevaade“
(Очерк генеральной истории), „Põssid-dena-
abriistid“ (Постат-генеральной) ja „Vene kirjavara ar-
mastajate vaba ühing“ (Вольное общество любителей
русского искусства) na kirjandusteadlane V. Baza-
nov, kuni ta paljus tritserib ja wordab J. Tõujanovi
seisukohti.

Peab uakjuus tähendama, et suuremad Kõchelbeckeri
uurijad on oluid kirjandusteadlased ning uäritlennud
tida uui kirjaniiku, mistõttu Kõchelbeckeri poliitilised
ja filosoofilised tõekspidamised ning sellealane tegevus
ei leia uaugeltui uui ereda uajastust.

Võrdlemisi selge ülevaate Kõchelbeckeri ajaloolistest
vaadetest annab I. Volki teos „Denaabriistide ajalooli-

I peatük

Noorusaastad

1. Lütseumis

Wilhelm Karlovitš Kückelbecker sündis 1797. a. Peterburis saasa perekonnas. Tema isa oli pärit Sausimaalt ning õppinud õigusteadust Leipzigi üliõpilis ühikult Goethe ja Raditševiga. Pärast üliõpilis lõpetamist tegelis ta veel väeasjandusega ning kirjutas isegi diletantlikke luuletusi. Kückelbeckeri ema Justina (sündinud: van Lohuen) oli pärit aadlinu perekonnast. Ka Karl Kückelbeckerile anti vahetult enne tema imberasumist 1770-dail aastail Venemaal aadlinu tütel.¹

Venemaal ams Karl Kückelbecker suurväest Pauli teenistuses, tegutsedes peamiselt agronomina ja olles valitsejaus mitu korda suurväesti mõisates, sealhulgas ka tulevase viirri insulium valduses, Pavlovskoe direktorinas (1781-1789). Pärast Karl Kückel-

¹ Кукелбегерский сборник, 1938, №10, с. 167.

beckeri eruminekut viinis viisius saanud Pauli
talle väinse mõisa Estimaas uuberuungus Avi-
nurme.¹

Karl Kückelbecker oli rangete moraalsete tões-
pidamistega mees ja kasvatas sellises väinuses ka oma
2 poega: Mihhaili ja Wilhelmi, ning 2 tütart: Jus-
tinat ja Juliat.²

19. sajandi alguses oli Kückelbeckerite perekond
üldiselt venestunud. Sellest viijetas Wilhelm Kückel-
becker ise kirjeldus:

„Olen isa ja ema poolt saarlane, emid mitte
uude poolt. Kuni muenda eluaastani ei osanud
ma rõnagi sausa uult. Emamehes oli uue uul.“³

Väinse Wilhelmi amm ja mõlemad heidjed
olid uuelannad.

Oma lapsepõlvcaastad elas Wilhelm peami-
selt Eesti, Avinurme mõisas. Aastail 1808-1811
õppis aga Brinckmanni erapansionis Võrus.⁴

Õrna ja romantilise hingelaadiga poirimehe
jätis Eesti uarm loodus sügava mulje. Ka uestlas-
tuse suhtes Kückelbecker suure sümpaatiaga ning
võib eeldada, et ta poirimees mõningal määral

¹ Миллеровский сборник, лк. 168.

² Samas.

³ В. К. Кюхельбекер, Избранные произведения, Ленинград
1959, лк. 7.

⁴ Миллеровский сборник, лк. 168.

esti uult õppis ja suitõttu nausti rahvaloomingu-
ga tutvus. Tema poolehoid eestlastele väljendub
jutustuses „Aado“, mille ta kirjutas 1822. a. ja mida
ta algas järgmiselt sõnadega:

„Taastage minu mälu ürged rüüsed metsad!
Teie, taevani tõusvad mured, tumerohelised män-
nid — igavsed Eesti tütreid; rõõmsed, lähipäis-
matud rood — praegu meenutan teid!

Sind sügav lüvi, Sind, Avinurme viingas, voo-
tatud looleva ajaga, Sind, liivane Nenal, Sind,
toruline Peipsi järv! Olles usumeina müüdid Nee-
va kallastelt, Peetri väljaku toredate müüride
juurest Peipsi kaldalt, mitte ei algi si unusta
Sina liivareid, minu eluajate maa; Sina esi-
hõime, usubeid, tavasid, pärimusi.

Ei Sina ja tema valjud, uastud rüütliõssi-
de varemetega, viivanägedega, rahvarohkete
linnaide ja rohelinega, ei Kaukasia Alpiõed
ületava kõrgusega, valendava igavere lumega,
saates lõunasse Aragvi vee ja põhja Terevi
vood, ei inuuaunis Surdžistan¹, ei Provence, sama
ilus, ei väinud unustada minu kirjutlusest pil-
te, millised hämmastarid mind uul aastatel, uul
hauatare tundma, uuid uul ei uivistata ei re-
ennast ega ümbritsevat maailma.²

¹ Gruusia.

² Девябрусей, поэзия, драматургия, проза, публицисти-
ка, литературная критика, Москва-Ленинград 1951,
л. 362.

professorid Kaidanov ja Koisanski, uus õpetarid ajalugu ja vene kult.¹

Erite suur mõju oli aga professor Kunitšonil², kes oma loengutes loodusliinust õigusest ja moraalfilosoofiast tõestas pärisoajum ja absoluutisemi ebavõimali-
liinust.

Professor Boudry oli uuslisa Prantsuse revolutsio-
nääri Marat'i mees.³

Ka lütsseumi esimene direktor Malinovski kuulus liberaalide hulka.

Noor Wilhelm Kückhubecker hiilgas lütsseumis erandse tööusega. Tema peamisteks huvialadeks olid uigjandus ja ühirusonnateadused.

Uuistades poudimuldsusest uuendus ta otse fanaatiliselt uigjanduse. Ta töötas põhjalikuult läbi prantsuse ja sausa poudia. Aruastatunmatem

¹ Митрагупрнауи коллемекум, ку. 169-170.

² Kunitšon, A. P. (1783-1840); vene õpetlane, õigustea-
duse profenor. Oli õppejõuus paljudes tollaegsetes Venemaa uõrgemates õppeasutustes, nende hulgas Tsarsuoje Selo lütsseumis, Pedagoogilises lüstituudis ja Peterburi üliuoolis. Rõugivastaste idude levitamise pärast uõrvaldati ta 1821. a. pedagoogiliselt töölt.

Kunitšoni peamises töös oli «Loodusliku õigus» (Трабо естественное), milles ta propageeris Raditskivi pärisoajumvastaseid idide. Kunitšon tõestas, et uõie uõinused on vabad ja uõndis, et talupoegadele vaadatakse uue peamises ühirusonda edasimõivale järele.

(БСЭ, т. 24, ку. 58.)

³ Митрагупрнауи коллемекум, ку. 170.

uiganiimus olid talle Schiller, Camoens¹, Klopstock², Richardson³, Walter Scott jt.⁴

Boudry mõjul, mis oli Kiechelbeckeri ema hea tuttav, äppis ta põhjalikult tundma Jean-Baptiste Rousseau⁵ loomingut. Rousseau mõjul hakkas Kiechelbecker austama võrgelannulist poesiaat ja see uigunes hiljem tema esteetiline tõuspõhdamine, mis jäi talle omaseks uogu eluks.

¹ Camoens, L., (1524-1580); väljapaistev Portugali poeet. Saadeti valitruue poolt maalt välja. Oma teostes uigutas peamiselt momente Portugali ajaloost. Oli mütoloozilise ja fantastilise suuna viljeleja. Käsitles ka rahvusliku vabadusliikumist. Tõendas katoliiklisse uantriisoi, mis ülistas Portugali koloniaalvõllutusi.

(BCD, T. 19., lk. 544-545.)

² Klopstock, F.G., (1724-1803); sausa uiganiu. Üks sausa rahvusliku uiganduse rajajaid. Astus välja õunouua kultuuri ja uelanitruumi vastu. Püüdis äratada saustlastes rahvusliku uhuust ja hea rahvusliku ajaloo vastu. Oma luules teruittas Prantsuse uodanliku uolutsiooni ja uutsus saustlasi sellele järgelma. Hiljem taguus uolutsioonilistelt positsioonidelt.

(BCD, T. 21., lk. 450.)

³ Richardson, Samuel (1689-1761); inglise uiganiu. Kirjutas realistlikult uodanliku uorda. Ümistas suurt tähelepanu psühholoogilistele uangelastele. Mäistis luunna aristokraatia.

(BCD, T. 36., lk. 565.)

⁴ Митропугнани обрмененни, lk. 172.

⁵ Rousseau, Jean-Baptiste (1670-1741); prantsuse poeet. Kirjutas uoniaadidaid ja opereid, mis erilise meenuta. Hiljem lõi oode uelanitruulikuus stiilis, religiooside uantiate, epigramme rouuuso stiilis. Kirjutas ka uuplendid väljapaistvate õinute uolita ja repärant saadeti Prantsuse maalt välja.

(BCD, T. 37., lk. 478.)

Maliussusui mõjul õppis Kiechelbecker türgi ja pärsia keelt ning tutvus põhjalikult nii türgi kui ka pärsia keelega.¹

Peale selle õppis ta veel ureena ja ladina keelt ning oli peensusteni kompetentne antiikajaloo ja kirjanduses.² Ka inglise keel ei jäänud talle võõraks.³

Omendatud teadmiste ja tähtsõstatatud materjalide parema süstematiseerimiseks hakkas Kiechelbecker 1815. a. kevastama „Sõnastiku“ (Словарь), mis koosnes välja kirjutatistest teemaatilise alfabeedi järgi.⁴

See „Sõnastik“ on osaliselt säilinud ja selles leidub väga palju tsitaate Longini raamatust „Ülevaht“ (Обзор) — kõrge positsiooni aasumist ja allinast. Selles raamatus antud seisukohtad kirjandus Kiechelbeckeri kirjanduslike vaadete aluses.⁵

Asudes vaatlema Kiechelbeckeri lütsseumiaegseid filosoofilisi harrastusi, väime, et sel ajal oli talle ebajamataks Tšitsi kirjandus, poliitikatigilane ja

¹ Литературное наследие, т. 16-18, Москва 1934, л. 327.

² Самар, л. 332.

³ Самар.

⁴ Литературный современник, л. 172.

⁵ Литературное наследие, т. 16-18, л. 326.

filosoof Francois-Rudolf Weiss (1751-1818). Olgu öeldud, et Weiss oli äärmiselt populaarne demokraatide hulgas. Tema tähtsaimas töös oli 2-köiteline raamat „Filosoofia, poliitika ja võlbluse printsiibid“, millest katuendid ilmusid tolleajalises vene ajakirjanduses.¹

Õieti Weissi mõjul oli Kiechelbecker alustanud oma „Sõnastikku.“² Peetõttu oli selles ka väljakuulutatud kõige enam Weissilt. Need väljakuulutatud sõjaväeõhutusid iseloomustavadki kõige paremini Kiechelbeckeri kujutavaid poliitilisi veendumusi. Vaatleme mõningaid neist:

„Valitsumise esimees“:

„Las rahvas valib oma esindajad ja need viimased valivad riigi valitsejad... Las üldine arvamus lahenda ühde ühde vahelised lahkelid.“³

„Õigus“:

„Õnnetu rahvas, kes esub despotismis inu all, peab mees pidama, kui ta tahab oma ahilaid purustada, et tirannia ou sarnane inuile, mis vitrendab vastu-pannu. Ei ole usutud: kas lare end kannatlikult hoida ühõni otsas või võitle viudla esimeesõiga purustada lõõg ehk lämbuda.“⁴

¹ Русская литература, т. 16-18, стр. 332.

² Самары.

³ Самары, стр. 334.

⁴ Самары, стр. 334.

„Õiglase sõda“

„Kui üllas olus sõda, mis on ette võetud Des-
pootliku valitsuse vastu ainult sellepärast, et vabas-
tada nende orjad.“¹

Peale Weissi huvitus Kächelbecker veel suurel mää-
ral Jean-Jaques Rousseauist, kes Weissi võrval kujunes
temale teinud filosoofilisus autoriteediks.²

Nende võrval tutvus Kächelbecker professor Ga-
litši³ vahendusel põgusalt ka Schellingi filosoofiaga.⁴
Olgu ette öeldud, et hiljem võttis Kächelbecker pea-
aegu üsna Schellingi filosoofilised vaated omauks.

Lütkumispäevil algasid ka Kächelbeckeri isikli-
nud uigandusliinud uatretused. 1815. a. kirjutas ta
sõna uulis raamatukirje „Vana-Vene uigavarast“
(О древней русской словесности), mis aga pole
uuhjenuks uulle ajani säilinud.⁵

1815. a. ilmusid „Amphibia“ esmakordselt trükkis
Kächelbeckeri luuletused: „Surenvate hing“, „Surme“

¹ Русская типографика, т. 16-18, стр. 334.

² Русская типографика, стр. 172.

³ Галитш, А. И. (1783-1848); uue filosoof ja psühholoog; idea-
list. õpetas lütseumis kaduna kult. Oli hiljem professorius
Pedagoogilises institutis ja Peterburi üliuoolis. 1821. a.
uulitati tal õpetamine „jõumata ja rügi aluste õuuresta-
uuse pärast“.

(БСЭ, т. 10., стр. 137-138.)

⁴ В. Кочелбев, Дневник, Ленинград 1929, стр. 207.

⁵ Базанов, Письма-генералитет, Москва 1950, стр. 95.

elavale" ja "Laplare laul".²

Küchhelbecker soovis väga saada suureks poe-
diks ja sellest oli tingitud ka tema hüglastlike
töö. Ent sellele vaatamata olid esimesed tulemu-
sed lüüdevaltas isugaigi usinad. Orienteerumise üle-
vale poesiaale ja talle riimipäraseus vajunud
paljurõualisus unustid ta värvid raskepärasteus
ja univadeus, olgugi, et nende uallal oli nähtud
tõhutut vaeva.

Noor Püüin, kes sellel samuti õppis lütreumis,
lõi oma värvid urgelt ja eriline vaevata ning äratas
üldist tähelepanu. Püüin ei lähtunud nagu Küchel-
becker, klassitsistlike poesia seadustest, vaid ka-
rutas julgelt ja edumalt uusi vorme. Püüin oli lü-
letajaks sündinud ja Küchelbecker jäi lütreumis
paratamatult tema varju.

Kui lütreumise ülevõimendusele saabus vene
sodi suurmeister Deržavin, luges Küchelbecker tal-
le ette oma sodi ning pälvis said üsna heaus-
uudu. Püüini tervitusluuletusest heeldis aga
"vanaisa" Deržavin pisarateni.

Paljud lütreumiasarjad, nende hulgas ka Püü-
in, olid unendunud, et poesiaga tegeleb Küchel-
becker, lühanaegu, kuna viimast võõrasid talenti
tal selleks ei olnud. Oma esimeses trüvisilmu-

² Лирическое собрание, кн. 174.

und luuletuses „Sõbralik luuletajaile“ veeval Pušuin
Küchellbeenerit loobuma poeasiast.² Ka ema palub
oma viijades Wilhelmil mitte tegelda luulega, vaid
valmistuda rügitumistuneks, et teha varjääri ning
rabelda välja majanduslikust raskestest.

Küchellbeeneri pereosuna majandusliku seisund
oli tõepoolest raske. Wilhelmil sai endale häda-
vajalikuks vaid tänu sugulasel toetusele. Kui ta
sai ühelt sugulaselt viingituneks viisli, siis ei jät-
unud raha, et tunde võtta ja mängima õppi-
da.²

Ent Küchellbeener oli veendunud, et tema kutse-
mureus on poeasia. Ta töötas vilgigi suurena energi-
aga, ega jätanud viijanduslikku vabaturu. Algapidi
tuli ta edu ja tõppus oli ta lütsuunis Pušuiini
järel teine tunnustatud luuletaja.

Väga tundeline, uergesti solouva ning õrua
loomuse tõttu ei saanud Wilhelmil lütsuunis al-
gul midagi seltsida uuarõpilastega. Naljad
ja vallatused, mis teistele sageli midagi ei luge-
und, võisid teda väga solvata ning hüstoriaar-
se üia. Kõige paremateks seltsimeesteks olid
talle flegmaatilise Delvig³ ja tasemealuse

¹ Nisepasypnani sobpemeenu, lk. 174.

² Samas.

³ Delvig, A. A., (1798-1831); vene poet. Hoolimata tõppusest
paljude demakristidega ei väljendunud vabadust armas-
tavad ideed teema luules.

(BCA, T. 13, lk. 642.)

Puštšin¹. Kõige enam solvanguid kannatas ta aga selliste urgemeelse näjahammaste poolt nagu olid seda Puštšin ja Janoolov.

Pansionipäevil Võrus oli Wilhelmil olnud esimene laupäev viindumuse sellegi Miincheni vastu. Kuidagi oli ta lugu ulatanud ka Janoolovi võru, kes seda armulugee lea võitlejana vaarõpilastele ette maängis. Tagajõrg oli umb — hingepõhjana solvunud Wilhelm püüdis end tiini uputada.²

Pärast seda vaarõpilased, kes sugugi ei olnud rahatahtliinud, üldiselt loobusid näjatlustest Wilhelmil aadressil. Puštšiniga ühines vabuseid sõbraliinud, vaatamata sellele, et vürkare epigrammid ägedaloomulist Kückelbeenerit eeg-ajalt ärritasid ja seetõttu ka tüürid ette teeli.

Vaatamata oma sausa päritolule uurastas ja austas Kückelbeener Venemaal ning vene rahvast ürgliinult. Ta õppis põhjalikult tundma Venemaad ajaluge ja vene üijanduse ajaluge. Venemaal luges ta oma isamaas. 1812. a. tahtis 15-aastane Kückelbeener vabatahtliinuna minna võitlema Napoleoni vastu ja alles ena energiline vastuseis

¹ Puštšin, i. i. (1798-18); väljapaistev dekabrist. 1817. a. astus Päästeliitu ja oli üus Põhjaühingu asutajaid. Puštšini lähedane sõber.

(БСЭ, т. 35., lk. 352-353.)

WV ³ Писемнов, Кюхля, Мемуары 1955, lk. 20-23.

ei laseanud tal seda sammu astuda.¹

Nabunõtteliste õppijõudude ning Weissi mõjul hakkas noor Kückelbeiner sügavalt vihutama pörisoorjust ja tiranniat. See viis ta ka edelmabürooliku illegaalse organisatsiooni „Püha artell“ liikmeks. „Püha artell“ eksisteeris aastail 1814-1817. Tema asutajaks olid kaardiväeohvitserid Aleksander Muravjov ja Ivan Burtsov. Liikmetest õpilastest uuulurid peale Kückelbeineri sinna veel Puštšev, Delvig ja Volkovski.²

„Püha artelli“ liikmed ei püüdnud oada uuesolevat mitte ainult uelitava ühiskondliku uorra üritinaga vaid olid sügavalt meeldunud ka ümbrusorralduste vajaduses.³

Suurt mõju „Püha artelli“ liikmetele avaldasid Raditševi teosed, eriti aga „Reis Peterburist Moskvasse“. Nagu näitab Kückelbeineri poolt 1826. a. traarikohtus antud tunnistusest, oli temagi täielikult tuttav Raditševi uulatud teostega.⁴ Ei saa olla uaktlust, et need Weissi teoste ja Kunitšoni loengute mõjul tekkinud uabameelsed ideid uulgi süvendasid.

¹U. P.

¹ Sieruuna, Džurmerne ženašpustob, T. I, Moskba 1955, lk. 112.

² Dženašpustob u ux žpema, Moskba-Dženukpaž 1951, lk. 160.

³ Samas, lk. 173.

⁴ Samas, lk. 185.

Malinowski järglane lütsuuni direktori uueks - Engelhardt, kes oli Kuchelbeueri perevõnnatuttas ja Wilhelmii hästi tundis, on andnud talle järgmine seloosumustuse:

„On lugenud uõini raamatuid uõinidest asjadest maailmas; omarab palju talenti, palju usinust, palju head tahet, palju rüdamliinust ja palju tundeid, unid uahjuus uõigete sellele ei jätenu uaitset, tauti, graatriat, uahendeid ja selget sihti. Ta on süüsi treu, süütu hing, ja uun- genauksus, mis temas uahetiwahel ilmuub, on ainult domkikhotlus aule ja heategevusele uär- gatava auuakause lisaandiga.“⁴

2. Tegevus Peterburis

1817. a. lõpetas Kuchelbeuer uõis Pušuiini, Delviži, Puškõini ja teistega lütsuuni. Tööle asus ta Välisas- jade Kolluugiunni arhiuui. Ühtlasi alustas ta uua oua pedagoogilist tegevust, olles guueruüörinus Pedagoogilise Instituudi paarisuis. Tema õpilasteks olid teiste hulgas ua tulevane uuulus uene heliloo- ja Mihhail Glinka, Pušuiini uead Lev ja hili- sem Ukraina uirjaniu ja ajaloolane Markeviti.

⁴ B. K. Koox uõuup, lk. 8.

Oma mälestustes kirjutas Marnevitš Kichel-
beuerist sooja sümpaatiaga, kirjutas teda
karsvandime poolt negaasalt austatuna ja armas-
tatuna.¹

„Kichelbeuer, Wilhelm Karlovitš, uue uuele
õpetaja... kõige üllam, kõige heatahtlikum ja
puhtam isiksus“, kirjutas Marnevitš.²

Marnevitši mälestustest saame teada, et
Kichelbeueril olid lihtsad ja sõbraliinud suh-
ted õpilastega, et ta uunagi erilist ei rõhuta-
nud õpilaste formaalset alluvust õpetajale, et
ta oli usundliku uue uuejanduse peen tund-
ja hoidaja.³

„Mõte uustitutsioonist ja vabadusest oli
täies hoos, seda propageeris uue uuele uuele
Kichelbeuer...“, lisas Marnevitš.⁴

Kuid peale teinistuse ja pedagoogitöö alustas
Kichelbeuer väga aktiivset uuejandusliku tege-
vust, kirjutas üü luleluse uue uuele uuele
ülevaateid. Mainimisvärsem oleus 1817. a. sügi-
sel Peterburi prantsusekeelses ajakhes „Le con-
servateur impartial“ avaldatud artikuel „Pile
prague uue sõnavara oluorrale“, mis hiljem

¹ Русская жизнь в Петербурге, т. 59., Москва 1954, л. 505.

² Там же, л. 507.

³ Там же, л. 505.

⁴ Там же, л. 502.

ilmus nel „Europa Teatajas“¹

Selles artiklis tõi Kückelbecker esmakordselt avalikuks ette oma uinjandusliinud vaated proua uõigest osast ühiskonnas. Suurt tunnustust pälvis teinvalt Guediti², kes: „... tutvustab neid vanaaja heerdiliste luuletustega; see uudsus teeb tema „Hiari“ mälestusväärneus epohhiks meie rändvaras...“³

Austavalt suhtus Kückelbecker ka vene romantilise uinjandusliinu suuna suurvõistrisse Zukovisse, kes: „... mitte ainult ei muuda meie poliitilist vaimu, vaid annab talle reži täiesti teised omadused.“⁴

Mõlemaga oli Kückelbecker ka isiklikult lähedalt tuttav.

1817.a. abates tegi Kückelbecker agarselt kaastööd Britsi⁵ poolt väljavõetavale ajakirjale „Isamaa Poeg“; mis oli tollal progressiivse suunaga ja millele to-

¹ Митрагупное начертание, т. 59, л. 502.

² Guediti, N. I. (1784-1833); vene poeet ja uinjane. Oli suurepärase vana-Kreeka poesia tõlgi ja vene uulde. Tema tõlkes ilmus esmakordselt vene uulde täielikult „Hiari“.

(БСЭ, т. 11, л. 545.)

³ Митрагупное начертание, т. 59, л. 511.

⁴ Митрагупное собрание, л. 176.

⁵ Брити, N. I. (1787-1867); kaantšooniline uinjane ja aja- uinjane. Mängis oma tegevuse algul liberaali. Andis välja ajakirja „Isamaa Poeg“ (1812-1838). Oma üritilistes artiklites ründas Puškini, Lermontovi, Gogolit ja Belinski.

(БСЭ, т. 12, л. 574.)

gid vastööd paljud dekabristliku suunaga vir-
janiud.¹

Et saada selgemat ülevaadet Kiechelbeeri
ühisnoolliunust tegevusest, peab lühidalt pööru-
tama dekabristlike salakõngete tegevusele.

1816. a. oli asutatud erimeine dekabristide sala-
ühing — Pästelüt. Pästelüüdu aktiivsemateks te-
gelasteks olid Alexander Muravjov, S. Trubetsnoi, S. ja
M. Muravjov-Apostolid jt. Ühingu readis algul oma
eesmärgis taluprotsessuaaria vabastamine pärisorjusest.
Hiljem aga lisandus sellele veel teine eesmärk —
konstitutsioonilise monarhia kehtestamine. Devo-
lutioonilise tegevuse tahtina polnud ühingu lüu-
metele selge. Rahva ülestõusu arvasi.

1818. a. liivideeriti Pästelüt ja organiseeriti
uus salakõng — Hüvõlu Lüt. Uue ühingu es-
märgid jäid samasena eduväija suvadega. Tahtina
osas püüdis Hüvõlu Lüt luua rügis „avaliku
arvamust“, mis pidi olema „võimeline vapustamis-“
absoluutset monarhiat. Sel eesmärgel püüti luua
mitmevärguseid legaalseid organisatsioone, mis pi-
did tegutseda salakõngsu vaimus ja levitama te-
ma ideid. Tekkivad legaalsest organisatsioon-
dist mainida „Sõnavara, teaduse ja kunsti ar-
mastajate vaba ühingu“, „Vene kirjavara armasta-

¹ Kniepatypnoii sobremennu, le. 175.

jate vaba ühingut; Lancasteri uoolisüsteemi pooldajate ja levitajate ühingut, paljusid vabamüürlaste looze ning uisjandusliku organisatsiooni „Roheline Lämp“.

1820. a. hakkasid salauhinglaste taktikalised plaanid muutuma. Losses Hispaania sõjaväelise revolutsiooniga ja Peterburis toimunud Semjassovi polgu ülestõusuga võeti uussõjaväelisele rüüripöördele ning vabarügi ühitestmisele. Sellised plaanid nõudsid ülimust ususpikativust, mida aga Hiivale tüdud enam polnud. 1821. a. läks Hiivale Liit loiali ning aktiivsed dekabristid asusid organiseerima uusi ja täiuslikumaid salauhinguid.

1817. a. peale hukkus aa Kūchelbeuer „sõnavaara, traditsiooni ja muusika armastajate vabasse ühinguusse“. Ühingu tegevust juhtis Izmailov¹, kes ühtlasi oli aa ühingu häälkandja² toimetaja.

Ühingu üldand ideliselte ühtne tervik: parempoolsed usotsas Izmailoviga suhtusid valuslikult ühtivat rüüripöörde ürituseks, millede hulka hukkus aa Kūchelbeuer.³ Seetõttu Kūchelbeuer

¹ Izmailov, A. J. (1779-1831); ajakirjanik ja uirjanik. Hukkus Rouditšivi idude pooldajate parempoolsele rüühale. Sai tunnus oma valmidelga.

(БСЭ, т. 17, lk. 404.)

² ajakiri *Благонамеренная*.

³ Базанов, *Вольное общество свободней российской молодежи*, Петрозаводск 1949, lk. 130.

hiljem ei avaldanudki enam Izrailovi poolt väljantavas ajakirjas oma leuletusi, vaid pändus poliitiseerivate artiklitega.

Veendumud päriskojuse ja absolutismi vastaseva lähemes Kuchelbecker üha enam ja enam demokraatidele. Ta võttis osas paljude demokraatidega osa ühest vabamüürlaste loožist.¹

Aktiivselt võttis Kuchelbecker osa ka uisjandusliku organisatsiooni „Roheline Lämp“ tegevusest. „Roheline Lämp“ eksisteeris aastail 1818-1820 ja lõpetas oma tegevuse, kui oli sattunud politsei valve alla.²

Vaatamata vaheli tööuuhale ja energilisele tegevusele uisjanduslikus ja ühiskondlikes organisatsioonides polnud Kuchelbeckeri tegevuseisind uul ammendatud. Ta oli Lancastri uoolisüsteemi propageeriva ühingu³ sekretäris. Lancastri süsteem pole õpetuslikust uuljest eriti efektüüne, kuid uustu võimaldab anda haridust odavalt paljudelle lastele, uida selle ühingu organisatsioonid silmas pidarid, uuna rahvaharidus oli tollaegsel Venemaal väga madalal taseuul.

¹ Ломы „Избранного Михайла“.

² Базанов, Вольное общество..., кн. 126-127.

³ Вольное общество укреждения умов по методе взаимного обучения.

Küchelbeeneri tegevuse laia diaparaani ja töö-
võimut peab lihtsalt imitama.

Niinamoodi elus polevad tal aga sel perioodil ka
ka tulevikus mingisuguseid uuddivaid nõudamisi-
muid. Raha suhtes ei osanud Küchelbeener unagi
võnne hoidliku olla. Vaatamata võrdlemisi norra-
linule teenistusele ta mingisugust kapitali ei uugu-
nud ega elanud ka sealjuures suurejooneliselt, kui-
gi liinus uõrgemas seltskonnas.

Näilamusest oli Küchelbeener onetu. Lapsipõlves
lähipõetud raske haigus jättis uõgu elus ebameeldivad
tagajärjed: perioodiline kurttõbi ning füüsilise ebardlik-
uus.¹

Kui pärast 14. detsembrit Küchelbeenerist on saa-
nud tagaotsitav, saatis Peterburi uindraluuberner
Pihuva uindraluubernile Küchelbeeneri füüsilisi-
red tundumistõid, et „rüütliuue kurjategijat“ ära
tunda. Need olid järguised: „... kõrget uasvu, kui-
vetu, silmad punnis, juuuesed pruunid, see rää-
uimisel uõverdub. Põrubat ei uasvata, juuueuue
on väine. Kihuus, uäib uidi uõverdunult, räägib
venivalt, umbis 30 aastat vana.“²

Muidugi on see uijeldus teatud määral ten-
dentlik, kuid siiski mitte uauigel tõest, sest ka tei-

¹ Литературный современник, кн. 108.

² Литературное наследство, т. 59, кн. 542.

sed Kiechelbeckeri kaasargid on andnud ta välimu-
selt võrdlemisi eitava hinnangu.

Raskest haigusel lapsipõlvil oli ilmselt päritud
ka tema erakordne ärrituvus. Näiteks väis Kiechel-
becker põhjalikult rohvuda ja unai duellini miina,
unai vanuetil valati veini tema alla seljanda-
na ja unitti esimesena.¹ Tühiasjades pärast löus
ta uurgesti põhjalikult tülli ka oma uõige pare-
mate sõpradega. On teada, et 1818.a. pidas ta
duelli Pušuiniga. Põhjus pole unitti täiesti välja
selgitatud, unid tõenäoliselt oli selles Kiechel-
beckeri pihita uujutatud Pušuiini sõbraliku epi-
grammi „Õhtusöögil liialt söin ma.“²

Maaruvits on seda duelli järgmiselt uujudda-
nud:

„Nad saabusid Voluovo väljale ja uavatsesid tu-
listada uuigisuguses poolidihitatud perimeetri
haanambriis. Pušuiinile oli see rumal duell väga
vastumull, unid unelduda ei saanud. Delvig oli
Kiechelbeckeri sekundaandis ja seisis teurast vass-
mel. Otseustati, et Pušuiin tulistab pärast. Kui
Kiechelbecker looekas sihtiana, uujuis Pušuiin:
„Delvig! Seisa unne uohale, siin on ohutu.“
Kiechelbecker pausus sisse, tema uuvi väraktas, ta

¹ Литературное наследство, т. 16-18, к. 368.

² Литературное наследство, т. 59, к. 511.

tegi poolpöörde ja tulistas läbi Delviigi mütsi.²

Puškini loobus oma lastest ja vanade sõprade vahel toimunud südamlise leppimise.⁴

Hiivolu Lõude ühis ühise tähtsamas legaalsus organisatsioonides oli „Vene kirjavara armastajate vaba ühing“. Enamiku liberaalset uulstatud kirjaniisk ja kirjandustegeklasi võttis selle ühingu tööst osa. Ühingu riiklikus oli uus Hiivolu Lõude asutajaid, vabameelne ohvitser Fjodor Glinka³, kes oli Kichelbecuri naugelt reeglane. F. Glinka oli ühtlasi ka ühingu häälkandja⁵ toimetaja.

Eriti oluliselt tõusis ühingu osatähtsuses vabameelse ideede propageerimisel 1820. a. algul, mil lõpetas oma tegevuse „Roheline Lamp“. On huvitav märkida, et põhiürijas nimetati ühingu et „õpetatud vabariigis“, millega üriipsutati alla ühingu valitsevat dekadentlikku vabariikliku meelust.⁵

Ühinguks eksistentsis rühmi ka väinsearvuline

¹ Литературное наследство, т. 59, кн. 508.

² Самар.

³ Глинка, Ф. Н. (1786-1880); вене kirjaniisk. Oli varajaste dekadentlike organisatsioonide: Päristelõude ja Hiivolu Lõude ühingu nende idulise mõju all seisvate legaalsete ühingu et autüüne tegeklane. Ollis mõõduvate vaadeteza, kahvus hiljem poliitilisest elust ega võtnud osa dekadentide väljaarastumisest. Saadeti tsaarivalitsuse poolt süüdi Petrozavodskisse asumisele.

(БСЭ, т. 11, кн. 509.)

⁴ ajakiri Сочинения и благотворения.

⁵ Базанов, Очерки генабристской литературы, Москва 1953, кн. 154.

parempoolse opositsiooni esotsas naatrianiline kirjandustegelane Karsziniga, kes oli ühingu aseesimees, kuid uuesti hiljem sai tsaarivalitsuse palgaline agent.²

Küchelbecker kuulus ühinguusse kohe selle asutamisest peale, olles juba enne seda sõbratuks vahukorras F. Glinnaga, kellega oli teda tutvustanud teinud Grigori Glinna, kes oli tollal professorius Tartu ülikoolis, varem aga olnud noorte surmivõistide Mihhaili ja Nikolai guverneri.²

Aastail 1819-1820. kujunes loplikult välja Küchelbeckeri demokraatlik meeleolu. Tõukejõues oli aktiivne osavõtt esriudlikest ühiskondlikest organisatsioonidest, isikliku tutvuse paljude vabameelsete inimestega, aga ka 1819. a. alanud revolutsioonilise liikumise tõus Lääne-Euroopas.

Saksamaal tapmis üliõpilane Karl Zand naatrianööri Kotzebue³, kes oli Veni tsaari salajane agent ja määratud Põhja-Lõuna poole järelvalvet pidama Saksamaa ülikoolide üle.

Prantsusmaal tapeti Berry hertsog ja Hispaanias algas ülestõus.

¹ Базаров, Опыты..., lk. 154.

² Митропольский расказчик, т. 59, lk. 345.

³ Kotzebue, A. (1761-1819); saksaa kirjandus, laialt tuntud dramaturgias. Oli Põhja-Lõuna ühendunud poolkoidja. (БСЭ, т. 23, lk. 166.)

Tsaarivalitsus, olles hirmutatud väärimeest lään-Euroopas ning vabamusest huvitat Venemaal, alustas poliitilisi uuresid. 1819. a. toimis arutõelendamise vabamuse pooldi Baratõnskiga (1800-1844), kes saadeti lihtsõdurina teenima saame. 1820. a. saadeti Peterburist välja juba ilumeelsealine tunnustuse võitnud Pušuin.

22. märtsil 1820. a. luges Kichubecuer "õpetatud vabariigi" naasolekut ette oma luuletuse "Pouclid", millest rääkides võib lugeda tema esimeses revolutsioonilises väljastumises. Luuletuse epigraaf oli pühendatud Delvigile, Baratõnskile ja Pušuinile. Luuletus oli otsene väljastus Pušuinile ja Baratõnski tagasisajatele ning väljendas sügavat protesti despotliku reaktiivse vastu.¹

Despotliku-pärisorjusele Venemaal oli luuletuses antud hävitav iseloomustus:

Палангя то и рге атрага
 Среди злогев и музгов?
 Стгадани смертных забмьт управит;
 Посредственность при ней стоит
 И тяжкого иятого давит
 Младых избранников харит.

ja veel

Сечи орнов повсюду мамм;

¹Базанов, Очерки..., л. 162.

Любимцев тайнственных сил
 Безумном всегда искал
 Души парения и крыл.¹

Luleitus on äärmiselt uskumatuks Kõchelbeneri
 lüürikas ja selles on kõige selgepiirilisemalt ning
 lõpuni väljendatud poeeti kõige, ette jumaliku
 missiooni ühiskonnas ja kodanikuks selle suur osa-
 tähtsus.²

О вас, мой девкич, мой еврейский!
 С рассвета ваших тихих дней
 Вас полюбил небесный Бемей!
 И ты, — нам новый корифей,
 Певец любви, певец Руслана!
 Что для тебя шипенье змей.
 Что крик и филина, и врана? —
 Лети и вырвись из тумана,
 Из тьмы завистливых времен.
 О дружи! шельм простого губства
 Дойдет до будущиных илмен —
 Весь век наш будет посвящен
 Труду и радостям искусства;
 И что ж? пусть презрит нас толпа:
 Она безумна и слепа!³

¹ В. К. Кюхельбекер..., с. 92.

² Базанов, Очерки..., с. 163.

³ В. К. Кюхельбекер..., с. 98-99.

Pärast niisuguse kuulituse ettehegemist sattus Kückel-
becker otsusele politsei salajase järelvalve alla.
Siseministerium viitas järelepärimise oma agendi-
le Karazinile, kes etteandele märkis muuhulgas:
"Valades eraviisiliselt välja oma rahulolematust,
viimatas sügipead Tiberiuseks."¹

Kückelbeckeri vastu võeti tarvitusele surveabi-
nõud. Ta oli sunnitud lahkuma teenistusest ja
kalle anti selgesti märksa, et tema viibimine Pe-
terburis on ebasoovitav.

Kückelbecker kavatses asuda tööle vene keele
professorina Tartu ülikoolis. Ta saatis ülikooli rek-
torile vastava soovitaavalduse. Vahendajaks oli Gri-
gori Glinka.² Ent Tartusse minijat Kückelbeckerist
rünni ei saanud.

Närist Narõškin, kes 1820. a. sügisel kavatses ette
võtta pikema välismaareisi, otsis endale sekretäri.
Delviigi vahendusel tehti ettepanek Kückelbeckeri-
le, kes loobuski töökohast Tartus välismaareisi
kaasiks.³

Vaadeldes Kückelbeckeri teinimat perioodil 1817-
1820, näeme, et tema loomingulises metoodis uu-
juus evolutsiooniline romantism, mis kasvas välja kaas-
ajaga elu nõudest: võitlusest vabaduse eest, pro-

¹ Литературный сборник, к. 177.

² Samas.

³ Литературное наследство, т. 59, к. 345.

tervist pärissoojuse ja türanuua vastu vastu. Revolutsiooniline romantism oli täielikus vastandis luust ja võitlustest irduvad müstilise romantismile - Žu-
uovski loomingukselisele meetodile. Kuid revolutsio-
oniline romantism ei olnud viimeline looma kon-
kreetsel kaasaja kangelast, realistlikku kangelast.
Ka Kuchelbeckeri kangelased olid unistajad ja müi-
tillise omadustega võitlejad ning nad jäid rah-
vast kaugele, sest Kuchelbecker asetab nad rahvast
kõrgemale.¹ See oli selgelt väljendatud luuletuses
„Pseudid“, mis viiti silmatorkavalt ilmus viim-
tatud motiiv 1818.a. loodud luuletuses „Pisuniki“:

Трагическую вы и не сгрозил суровой толпой!
Оне блещут

В миру боем; он творит! то ему низких работ,
Мелких, курточесных сугей, огней на гуроро
мохозных, —

То ему не удивобор?²

Lühtrahvast Kuchelbeckeri tolle perioodi luule-
tustes juttu ei ole. Kõrgemast reitsoonast kõrgem
aga Kuchelbeckeri lüürina üliüha põlgusega. Se-
da on selgelt näha ka mõlemast ülalpool tri-
teeritud luuletusest, milles nimetab kõrgemat
reitsoonda „külmanas jünger“, kes on „mõistu-

¹ Б. К. Крочевский, ..., с. 24-25.

² Сахар, с. 62.

retu ja piire.¹

Samapärane on see, et Kuchelbeckeri selle perioodi vaanglasteus on peaaegu eranditult poeedid. Poet pidi Kuchelbeckeri järel olema usdane, prohvet ja võitleja tirannia ning väikluse vastu, vabaduse ja helge tuleviku eest. Sestõttu pidi ka poeedi koht ühiskonnas olema kõigist rõltumatu, peaaegu jumaliku. Dekabristlikele ideoloogiale jõudis Kuchelbecker üle teema poetidest, unna tuli järeldule, et poet ja usdane, võitleja ja laulike peavad olema lahutamatud.²

See oli Kuchelbeckeri noorpõlveliiniline iseloomuline romantiline rõpruse kultus. Poetide-võitlejate omavahelist rõprust ja tütu unjutas ta oma kuulutustes otsu ebamaiselt sõlsana.³

Kouuvõttus võib Kuchelbeckeri 1817-1820 aastate kuulloomingu kohta öelda, et see oli täisvõlliselt ja võitlevalt romantiline, unid sisis un üsua vaugel valistlikest maailma ja ühiskondliku elu nähtuste unjutamist.

Maadeldes Kuchelbeckeri aktiivset tegevust kõigis hüvõle Lüdu ideelise mõju all asuvates legaalsetes organisatsioonides ja tema lüüriku pärisõjuse ning despotismivastast iselõunu, saab

¹ Базаров, Пособие-географическое, lk. 166.

² Самарин, lk. 137.

selgus, et ta jagas demaakristide vaated rügi ja
 õhukonnaale usnist, et ta oli aruan võtnud
 demaakristide ideoloogiat.

Tekib küsimus, kas Kuchelbecker kuulus Hiive-
 ole Liitu? Oli ta ju peale võige uue isiklikult
 hea tuttav peaaegu võige tähtsamate Hiiveole
 Liidu liikmetega.

Kahjuks on see probleem tänini lahendamata.
 Kõige ulduste uhaselt oleus pidanud ta sinna uue-
 lonna, uuid seda väita ometigi ei saa. Oletada siis-
 vi võib, sest uui 1821. a. Hiiveole Liit likvideeriti,
 siis hävitati konspiratsiooniuõttes ka uuide
 selle liikmete uimeuigjad ja seetõttu on paljud
 ühingu liikmed jäänud tänaseini teadmatuks.¹
 Ka tsaari žandarmuud oli üärmiselt vähe and-
 uuid Hiiveole Liiduist uing seetõttu ei heida
 politseiarkhiv valgust sellele selgusetule ümri-
 musle.

3. Reis välismaale

Välismaarisele 1820. a. sügisel viirst Narõu-
 ni sekretäriua asus Kuchelbecker juba uui uundalt
 väljakuununenud poliitiliste veradete ja uueuunuste-

¹Базаров, Топтаи-генеруеи, лк. 98.

ga inimene. Teekond ulges üle Varssavi, Berliini, Dresdeni, Leipzigi, Weimari, Karlsruhe, Strassbourgi, Nizza, Marseille'i ja Lyoni Pariisi.¹ Kuna Narõsi viini sekretärina oli Kuchelbeckeril tööd võrdlemisi vähe, jäi teekonnal rohkesti aega tutvumiseks huvitavate paikadega ja ushtuniseus paljude inimestiga. Kogu oma välismaarisi vältel jäi Kuchelbecker Veni patrioodius ega ilmutanud vähimatki lõomitamist Lääne-Euroopa teaduse ja kultuuri es. Ühest Peterburi saadetud kirjuriist võib legeda kohtumisest kunagise lütsseunikaaslaste Melgunoviga: „... me räägime plaaniselt ainult Venemaast ja ei jõua temast isegi täiendada; müüdasime meie tsarimaa riisumord, ... südamest tuleb meendumus, et Püha Venemaa saavutab suurima hüveolu, et Veni jumal pole asjata andnud oma äravalitud rahvale imaväärseid omadusi, tema kelle - riikainna ja maaildivaima teiste Euroopa keelte hulgas, et taevase ennõie meelastel lasib olla suurem ja õnnistusrinnaus nähtuseus koarbenaaailmas; Vaat, mis annab elu ja soojust meie vestlustele.“²

Kõrgetasandiline Peterburi kultuurielu sundis Kuchelbeckerit suhtuma läänes paljussegi kriitiliselt.

¹ Литературное наследие, т. 33-34, Москва 1939, лк. 338.

² Литературный современник, лк. 178.

Küllastades näitus üht sausa gümnaasiumi wägi-
ta selgesti selle uigehust võrreldes Peterburi suun-
päraste õppeasutustega.¹

Väga terav oli Kückelbeckeri silm ka sotsiaal-
se ebasõiguse ja lihtsarahva viletsuse nägemisel:

„Üht Dresdeni eslinna rüütelkonnas Fried-
richstadtis; siin elavad peaaegu ainult uerju-
sed ja mustatööliselised; siin valitseb vaesus ja unu-
rus, — õhku on ebatervislik, tänavad ahtakesed,
pinnas ebatarane ja roine, määratu ilkasustus
rühmitab sellis eslinnas launamatult haigusi
ja alalist jõuetust. Võibolla mitte ühegi ilma-
ilmas ei uolhta uorraga üüpalju sigareid, kün-
rakaid, igasorti wärdjaid. Näod on kollased, sil-
mad aumud...“ kirjutas Kückelbecker.²

Suhtudes üsna sallivalt religiooni ja oles ise
protestant, ei saanud Kückelbecker siiski jätta unüti-
va alla wõtma mitmesuguseid urealisi tüüt-
dusi, rahulgas muuolust. Ühe Prantsusmaal asu-
va dominiikulaste uulastamisest kirjutas
Kückelbecker järguist:

„... ma tänan aida ja wägin unuuarid: mö-
ude näguole oli kirjitatud fanatism ja unüti-
tus, teised näisid uawalatena ... ma wägin uulja

¹ Литературное собрание, к. 178-179.

² Литературное собрание, т. 33-34, к. 337.

või vut, kes polevad veel 20-aastased, kes polevad veel
tuttavad eluga, ei teadnud tema unnesid ja rõõmu
ja järelmõtet ei võinud veel jannaeda ainsa kõi-
lise rahva järel. Õudusega ütlesin endale: „Nende
uimed alles magavad, unid varem või hiljem nad
ärkavad ja liida süs õnnetuile.“ Mul hakkas halb
unede reinte vahel ja ma peanuga jooksin sõlja: nais,
et miinut viivitust võtab minult vabaduse, võtab
võimaluse pöörduda tagasi valguse teele, kus ma
võin mõelda, töötada, kannatada ja väidelda elu-
ga.“¹

Küchelbeckeri välismaarais sai esimeses suun-
maks katses propageerida demokraatlikesse idides
Lääne-Euroopas, katses võtta neile ülema-
list auditooriumi. Ühtlasi kujunes see katses
tutustada Lääne-Euroopa haritud ringkonda-
dele progressiivset uue poosiast.²

Tassamaal nohtus Küchelbecker väljapaistvate
uisjandustegelaste Tiedge ja Tielckiga.³

Tiedgele rääkis ta palju uue poosiast ja tõelis-
teema jaoks mõningad Deržavini, Lukovskii ja Puškini
luuletused sausa uulde. Tiedge tegi proosatõlgetest

¹ Митератупное казнетбо, т. 33-34, л. 342.

² Митератупное казнетбо, т. 59, л. 724.

³ Тилек, Ludwig (1773-1853); наутисонилне сауса кир-
жанни. Väljapaistev romantik. Sai üldtuntuus shakes-
peare'i tõlkijana sausa uulde.

(BC7, т. 42, л. 423.)

powtilised tõlud ja lootis need välja anda ühes almanahhis.¹

Tieckiga toimusid Kuchelbeckeril vaidlused peamiselt Novalis² loomingu üle, millest Kuchelbecker suhtus eitavalt.

Osavõtte suurrõõmsus Kuchelbeckeri jaoks oli Goethe ülistamine Weimaris. Jutuajamine toimusid väga sõbralikus õhkkonnas ja Goethe ilmutas suurt huvi veale kirjanduse vastu. Kuchelbecker tutvustas Goethet Pusšini luuletustega ning lubas kalle hiljem saata iluvaate vana rahvaluulet, millest lubadus siiski jäi täitumatu.³

Suusamaal õnnestus Kuchelbeckeril usuku saada ja kõhelda ka üliõpilastega, harratsud Karl Zandti vaarvõitlejatega. Millest nohtuti ja millest kõheldi, sellest pole Kuchelbecker ilmselt konspiratiivse mõtte midagi kirjutanud.

Nixearre saabus Kuchelbecker väga vahutul ajal.

„Kunuldused Piemonte karbonaaside tüdunnisest, miss Aleksandros ja uuriu armus, sõja ja purustuste

¹ Nixepatypnos kauegetbo, 7. 59, lu. 724.

² Novalis — tegeliku nimelga Friedrich von Hardenburg (1772-1801); uantivõnniline sausa kirjane, idalalt ja romantik. Oma teostes ülistas fodaalset monarhiat ja katolitsmi. (BCD, 7. 30, lu. 46.)

³ Nixepatypnos kauegetbo, 7. 59, lu. 724.

Küchelbeckeri isikliku tutvuseingusand ussvas Pa-
riisis erauudselt laias. Ta väis elavalt läbi väga
paljude progressiivsetel meelstatud kirjandustegel-
lastega, teadlastega ja ühiskonnategelastega —
nii prantslastega kui ka emigrantidega. Tähtsa-
mateks neist olid C. Langlès¹, G. B. Depping², J. Bag-
gesen³, M. A. Julien⁴, V. J. E. Jouy⁵ ja Benjamin de
Constant.⁶

¹ C. Langlès (1763-1824); õpetlane-orientalist ja ajakir-
janite ning kirjandustegelane. Kirjutas suure töö Tamerhani
ajaloost. Oli Peterburi aadeldennia auliku ja tõluis vne
teadlaste täid prantsuse keeldi.

(Näitepatüprose näeugeitbo, T. 33-34, lu. 346-347.)

² Georg-Beruhard Depping (1784-1853); ransa-prantsuse
ajakirjanite ja kirjandustegelane ning erindliku ajakirja-
de kaastöölise. Kirjutas retrosiiooni 1821. a. prantsuse
keelis välja antud Karamzini „Vene rügi ajalooli“.

(Näitepatüprose näeugeitbo, T. 33-34, lu. 347.)

³ Jens Baggesen (1764-1826); tunnustatud taani
tüürii, satürii ja humorist. Elas poliitilise pagula-
sena Pariisis.

(Näitepatüprose näeugeitbo, T. 33-34, lu. 347.)

⁴ Marc-Antoine Julien (sünd. 1778); ajakirjanite. Oli osa võtand
suurest Prantsuse revolutsioonist ja peadegu võigist Napo-
leoni poolt petud lahingust. Oli radiuaalse ajalike
„Revue encyclopedique“ peataimetaja.

(Näitepatüprose näeugeitbo, T. 33-34, lu. 348.)

⁵ Victor-Joseph-Etienne Jouy (1764-1846); mitmevalze-
line kirjane. On kirjutanud romaane, draamarid, ajaloo-
liri draamarid.

(Näitepatüprose näeugeitbo, T. 33-34, lu. 350.)

⁶ Benjamin de Constant (1767-1830); prantsuse kirjane.
Oli liberalisumi peadioloogus. Mitmeid demaüstid (Kö-
lijev, Obolenski, Mitšov) tunnustarid tema oma ideolo-
gilises mõjutajaus.

(Näitepatüprose näeugeitbo, T. 33-34, lu. 350.)

Peale nende oli Kitchelbeckeril kohtumisi veel saksa päritoluga ajaloolase ja kirjandustegelase uraku Gustav Schlabrendorfiga (1750-1824) ja vene poeedi-epiigium Tumaaniga, Pešaiini hea sõbraga.¹

Nagu taodud inimkirjast nähtub, leidis Kitchelbecker Pariisis rohkesti mõttevaaslast, Prantsuse liberaale ja Pariisis elavaid poliitilisi pagulasi. Nüüd si pöördunud Kitchelbecker esirindliku vene kirjanduse ja demokraatlike ideede propageerimisel enam erakohtumiste ning jutuajamistega. Tõenäoliselt Benjamin de Constant'i ideel alustas Kitchelbecker loenguteseriid vene kirjandusest ja kunstist. Tema esinemised toimusid „Athene Royal'i“ saalis, millel oli muulus „Teacher ja kunstiaadamein ühingu“.²

Auditooriumis „Athene Royal'is“ olid peaaegu eranditult kõrgemasse seltskonda kuuluvad inimesed, lektoriteks aga tavaliselt väljapaistvad teadlased või kuulsad kirjanikud.³

Et saada luba esinemiseks „Athene Royal'is“, selleks pidi osama vähemalt uuke väljapaistva prantslase soovitus. Kitchelbeckeri soovitajateks olid tõenäoliselt Benjamin de Constant ja Gouy.⁴

¹ Mõepätyprovi uacuegetho, T. 33-34, lk. 348.

² Mõepätyprovi sobpeneuue, lk. 182.

³ Mõepätyprovi uacuegetho, T. 33-34, lk. 354.

⁴ Samas.

Mitu loengut Kiechelbecker „Atheum Royal'is“ pidas, pole täpselt teada, uuna säiliaud on vaid sisse-juhatava loengu teust. Loengutel oli tohutu menu ja uunde ümber tekkis suur kõnnu. Mis seda põhjustas, sellest baseme kõneldas vaasajretel. J. A. Engelhardt kirjutas 25. juunil 1821. a. Matjušiniile:

„Praegu saia kirjja meie Teppurilt Pariisist... Ta teatab mulle uudise, mis mind väga masendab: meelitu Kiechelbecker, sõitnud Pariisi, mõtles välja poolavalium loengutepidamise uene kirjandusest. Naatamata teava välimuse ibardliuksuse... kuu-
lati teda suure osavõtuga, uuid uurat tiis tema pähe poliitika ja liberaalsed idud, millistest ta on aru uastanud. Teigi üksuguse arõttatuse, et Narõšuin ajas ta enda juurest uinuma ja uue raadia uulas tal lugemise kirjja saatis ta Pariisist - välja. Mis temast saab, jumal seda teab, uuid uui temaga tehaue uidaagi rohuem uui hullumaja paneu, siis sellist tuleb häda.“¹

Uuuitavad on ka Semjonovsui polgu lipni-
uu P. F. Haeckeli uuistunud Kiechelbeckerist, va-
kaurata uunde vaenule uuele teavile:

„Teda ei saa tuunistada li genniusuus ega ta-
lundius... ta jõrgus uiault oma fantaasiale ja
ideedele vabadusest. Neid leuitada ja edasi anda

¹ Мушкетёрские рассказы, т. 59, л. 395.

teistele oli tema tegevuse peamiseks eesmärgiks. Hiljem iluub ta õnnarassal Narõškini sekretäri-
 rina Pariisi, kus ametlikult esineb uue orator-
 tor — algul ettekäändena vene kirjandusest, et
 saada endale kuulajaid, aga pärast uueks entu-
 siasmiga vabadusest revolutsioonilises vaimus sooviga
 välja nutuda prantslaste kaastunnet. Pariisis ei ol-
 nud püüda kuulajast; kuid sellest sai teada polit-
 rei, selgitas välja, kes ta on ja pöördus Narõškini
 poole, teatades ulakustest, mis olid tehtud tema
 sekretäri poolt ning juhtides tähelepanu tagajärge-
 dele. Narõškin veelas tal uüsmuguse esinemise, kuid
 Kückelbecker vastas, et see oligi tema Pariisi sõit-
 mine eesmärgiks (minu rõendus-AR.)... Politrei otsis
 teda taga. Pöörduti Vene saadiku poole. Kückel-
 beckeri oluorid muutus ohtlikuks ja tal tuli Pa-
 riisist lahkuda... Pariisist suundus ta Aachenis-
 se, kuhu talle järgnesid poolehoidjad. Ta tahtis
 seal jätkata oma loenguid, kuid Prisi valitsus
 areteeris tema ja saatis Dresdenisse, kus suurvürst
 Konstantin, olles parajasti seal, kuulis tema tege-
 dest. Ta väsis teda toimetada kourviga Ka-
 liczi, kes ta istus mõni aeg türmis uue kaht-
 lane ja ohtlik inimene. Eestlastuise tõttu ta siis-
 ei vabastati. Kui post tezi ta endale nime. Selli-
 pärast ei tahitudui tema vaimu käiesti usha-
 suanda... kuid selgelt vihjati, mis teda ootab,

kuu ta ei muutu.¹

Nende kahe viija järel saab selgenu, miilliseus
uujunes Kiechelbeckeri oluword Parisis. Haakeli uir-
jas leiduivat osa Aachenist ja suurvõist Konstan-
tinist tuleb võtta teatud kahtlusega, kuna üs-
ui teine vaaraeglane sellist ei kõnelli.

Toome täienduseus veel väljavõtteid N.1. Bret-
si rapisest kirjutisest:

„Parisist pidas Kiechelbecker tutvust miingite
liberaalsete uirjandustegetastega ja ütles välja
prantsuseuulsete loengute pidamise „Atheneis“
Veenua polütülist oluwordast ja uirjandusest
täis lollid ideid, miillised olid tollal moes... Üs
hallijumseeline jakobiin uuulas teda tähelepans-
likult ja toetas sõnadega: „Hoidue end, uoormus!
Te olete tarvilik aua uodumaale.“²

Miilline oli siis Kiechelbeckeri loengute „polü-
tika“, „entusiasu vabadusest revolutsioonilises
vaimus“ ja „lollid ideid“?

Asja selgitamineus on tarvilik eritada välja-
võtteid säilinud loengu teustist, olguqi, et see sis-
ujuhataw loeng oli puht kulteadeuslik:

„Vene kulle ajalugu võibolla avab teie üs rahva
ireloomu, üs teda rääqi b. Vabana, tugevana, rukana

¹ Митрапольное население, т. 59, л. 346.

² Samas.

keruis ta erile enne uui uhtestati pärisoju ja despotia niig hiljem uujutas ta endast püüvat vastumürki feodalismi ja rõhumise wabjullimule tegevusile.¹

„Tänaseni mõjub rõna „wabadus“ eriline jõuga igale tõeliselt wnelikule südamele.“²

„Venemaal ei olnud pärisojuksia seisund veel uhtestatud..., uui feodalism hoidis oma orjuses uugu ülejäänud Euroopa maaharijaid.“³

„Ah, uuis Peeter I, uuda paljudel põhjustel uiautatause suureus, häbistas orjuse uütaetega uue maaharijaid, asetades samaaegselt meid uugu Euroopa pilkude alla... Süda täitub urega ja hääl hakkab väriseema, kui uurvastan selle oma kodumaa õnnetuse pärast, õnnetuse pärast, uuida ei suuni unustama ünsui võit, ünsui wallutus... Ei, ei wõi saatus õnnistada suurt rahwast uuisuguste talentidega, et ta pärast paaduis ja luuuis orjuses. Wenelased pärandawad ajalooli teist-suguse uuulsuse uui wallutawa ja purustawa rahwa uuulsuse.“⁴

„Loodame, et wene walitsuse pilgud mitte alati

¹ Мисерявский народный сборник, т. 59, стр. 374.

² Самар, стр. 375.

³ Самар, стр. 380.

⁴ Самар.

ei saa olema pinestatud aradale ja nurjatute inimeste poolt, kes alatus omaasupiidlikkusest veeavad teda, et vene inimene pole veel täiesti üüps vabanemiseks ikest, millesse ta on heidetud alles isna hiljuti.¹

„Polütilised tingused, millised on täiesti võõrad vene rahvale, ei saa mitte alati alla vullama meile nii kallist riigipäa nime, kellelt üüpalju oodati uodumaa õuness ja uellul jääb teostada veel üüpalju lootusi. Jah, ta lõmatab lõpuks üleüikiki türanannia, sama jultunu üüi julmaga, ja see annabki talle suurima õiguse tulevaste põlvete tunnustusele.“²

Toodud read näitavad selgesti pörisorjuse ja türanannia üüglükku huunauõist. Ilmselt taktikalistel uaalutlustel ei asu Kuchelbucker tsaari vastu otserüunakule, uenna ta oli üüuagi üüuare alam, kuid julges siiski ette üüjutada, uida tsaar peaks tegema, et pälvida tulevaste põlvete austust.

Kuuna uamegred uõuevad „loengust“ ja mitte „loengust“, siis võib üüna uindlalt oletada, et riisjuhatas loeng ei jääuud üüuaseks.

Üüu tsaari politseiagent uäreis oma ettekandes,

¹ Методы прои каменгербо, т. 59, лк. 380.

² Самар.

et Kuchelbecker olevat vinnituste kohaselt ahustanud oma esimest loengut rõnudega: „Vaatanata jõlema valitsuse despotlikkusele ja uitsendustele rahva geaius kasvab; kõik piigutused tema mahasurumiseks jäävad asjataus.“¹

Täiliand riiause loengu teustis uisugust lauset pole. Võimaliku, et see esimes uisuu järgneva loengu teustis, uena rüiliand loengu järel otsustades oli Kuchelbecker uaitlemata võimeline uisuguseid rõnu ütlima.

Kuchelbeckeri Pariisis pütud loengud uinnitavad tõiusti tema ideelist ühtsust dekabristidega. Lijnuia Haackeli mälestuste järel võib oletada, et revolutsiooniliste ideede propaquerimine läänus oli dekabristide poolt Kuchelbeckerile isegi ülesandeks tehtud, kuna ta rõhutas, et loengutepidamine oluudki tema Pariisi rüitumise usmängius.

Kokkuvõttes võib öelda, et Wilhelm Kuchelbecker oli pärisorjuse ja rõhunnin uendunud uakulaue, et ta usmus uindlalt uabaduse ja iniuuäärikum ust rüitlemise uajadusse, uuiigi uägi seda rüitlust uisapriiriliselult aiuult ualitud uange- lausti uohustusena ja tahtis ise saada üheus uangelastest. Nii uägi dekabristideki, uartis ta laiuldust rahualikunmist ja uägi sellis uoid üldist anarkhist uing uanutat uerualamist.

¹ Рефераты по кавказу, т. 59, л. 347.

II peatükk

Liitumine dekabristidega

Parisist väljasaadetud Kiechelbecker saabus koos Tumauniga tagasi Venemaale 1821. a. suvel. Valitsevad ringkonnad võtsid ta vastu varjamatu vaiega. Kiechelbecker ^{kiigutas} kirjutas hiljem selle kohta: „Minu loengud Pariisis olid kõige paremad esinärki. Võibolla, et ma olin ka ettevaatamatu; võibolla leidub mis mõningaid läbinõtlumatriid sõnu, kuid ma mitte kuidagi ei näinud ette seda, mis ootas mind St.-Peterburis.“¹

Tsaar Aleksander I oli hästi informeeritud Kiechelbeckeri väljastumisest Pariisis ja arvas, et ta on läinud kreeka appi ülestõusustele. Sel- lult kõnleb A. I. Turgenevi kiri Vjazemsuile.²

Peterburis ei leidnud tsaari ja õukonna põlu alla sattunud Kiechelbecker tööd ega tunistust. Sõbra- rad püüdsid organiseerida tema avalikke loenguid, kuid asjatult. Esiproloominitud A. I. Turgenevi kir-

¹ Митрагатурное сообщение, т. 59., стр. 346.

² Самар.

just võime lugeda, et Kückelbeckerit ehvandas Peterburis väljasuruma oht.¹

Tänu sõprade uskostuimisele suunati Kückelbecker lõpuks kolleegiumi assessorina tööle Kaukaasia aschalduri, kindral Jermolovi nautselisse.²

Oktoobris 1821. a. saabus Kückelbecker oma töökohale Tipliri. Faktiliselt võis muinamist Kaukaasiasse lugeda poliitiliseks väljasaatmiseks. Kuid sellel väljasaatmisel oli kaugeleulatuv ja salakaval eesmärk. On säilinud dekreetidest N. N. Muravjovi tunnistus:

„Aleksi Petroviti (Jermolov) omale salajast käsku hävitada Kückelbecker.“³

Käsu järel oleks pidanud kindral Jermolov muinama Kückelbeckerit Kaukaasias, kus tollal väis sõda vägilastega, luuardeotavatesse operatsioonidesse. Ent liberaali mängiv Jermolov ei tahtnud Peterburist saabuud korraldust.

Sõitnud äärmiselt ebarõhraliimst Peterburist Kaukaasiasse, oli Kückelbecker riialgu muulistatud väga optimistlikult. Ja seda kahel põhjusel.

Esiteks ushtas ta Kaukaasias oma vana sõpra Gribojedovit. Gribojedoviga oli Kückelbecker tutvunud

¹ Литературное наследство, т. 59., кн. 347.

² Кюхля, кн. 107.

³ Литературное наследство, т. 59., кн. 347.

eune oma välismaarisi Peterburis. Nende kirjanduslikes vaadetes oli rohkesti ühist. Nagu Kitchelbeckeri oli Gribojedov klassikaline poesia ning arhailiselt kirjanduslike vormide suur austaja. Orientalistina oli ega Gribojedov Kitchelbeckerist märusa suurengi. Ühised kirjanduslikud tõekspidamised olid põhjustanud ka sügava vastastikuse austuse ja isikliku sõpruse, mis Kaukaasias veelgi enam süvenes.

Teisear põhjustas Kitchelbeckeri optimismi kindral Jermolov, kes oli tolleajase vene uarsoo hulgas tuntud vabameelse meedratina ja retõtte väga populaarne. Paljud lootsid tema väljaastumist pärisorjuse ja despotia vastu. Kitchelbeckeril tekkis plaan mõjutada Jermolovit, et see muunduks oma vägedega appi türklaste vastu võitlevatele uru- lastele, meidugi keisrist u.õ. „mööda minnes.“¹

Jermolov uacis Kitchelbeckeri plaani küll välja, ent uisugusest „mässameelsusest“ riisui meemrit ei teinud. Tegelikult oli ta vabameelne vaid sõnades, tõsistes tegudes aga tsaarirežiimi truu sulane.

Jermolovi headuses pettus sügavalt ka Kitchelbecker, nähes teava võitlusmetodeid mägilaste vastu. Pantvangide võtmine oli üne Jermolovi armastatunaid võtteid. Jageli võeti pantvangi-

¹ Крoкoд, лс. 108.

deus lapsed. Jermolovi uuraldusel rüüstarid ja põletarid vene väed rahulolematuid mägirajoo-
u. Tihhimalle tapeti mõnes mässulises piirkonnas
kogu elanikkond.

Kaukaasias ei saanud Kischelbecker olla uuna. Kindral Jermolovi uantsulis töötavale pugeniskriim-
lisse staabikvotserile Pohvisuevile oli piinunud kil-
mas Kischelbeckeri revolutsioonilises ring selle tõtte
teunis uende vahel tüli, mis lõppes duelliga. Eri-
muse laste õigus oli veel Pohvisuevil, misid tema
püstel tõuus. Uks ja suuremune Kischelbecker
aga tulistas õksu.¹

Duelli tõttu oli Kischelbecker sunnitud jätma
oma teenistuse Kaukaasias ja minema uru. Loot-
mata leida mingit teenistust Peterburis ja Mosko-
vas, si jäänud tal uunud ill, kui näita oma õl,
justina Glinna (Grigori Glinna abikaasa) juurde.
Glinnadid oli Smolenski uuberuungus Zamypis väi-
ke uois.

Kischelbecker saabus Zamypin juulis 1812. a. Maag-
iurinduses kannas ta tegelema peamiselt kodandusliku
loominguga ja õelaste uarvatamisinga.²

Juba Kaukaasias oli Kischelbecker alustanud suure
ajaloolise tragöödia «Argouandid» uirjetamist. Uoletse-

¹ Кюхля, су. 122.

² Русская война современник, су. 126.

se ja kõrgema seltsusena poolt tagaüraatud
 poolt tahtis vastuvõetavaks repressioonidele lehma
 midagi eriti suurt.

„ Mul on praegu peaaegu üksainus viinus: õppi-
 da ja jätta endast järel midagi viisakust, mis
 sunnib mind saavutama viine võtma võige vee-
 liumalt,“ kirjutas Kischelbecker Tiflisist.¹

Zauupis valmis Kischelbeckeril tragöödia eri-
 alge redaktiooni, kuid 1824. a. töötas ta selle ümber.
 Zauupis kirjutatud rohkesti lüüdituste
 kõrval tuleb veel mainida tragöödiat „Armastus
 hõnani“ ehk „Granada maanid“ ja Eestimaa mi-
 nevikku puudutavat jutustust „Ado“.

Kirjandusliku tegevuse kõrval kirjutas Kischelbecker
 Zauupis ka ümbruskonna seltskondliku elu keske-
 penatius, kuna oli ümbruskondsetest mõisnikest võr-
 ratult haritud. Eriti lähedasuses kirjutas tal vaks-
 uord poudi-diletandi Jevmeni Kristofovitšiga.²

Kuid mis võige tähtsam — Zauupis tutvus Kischel-
 becker väga lähedalt talupojaste elu-oluga. Ta nägi
 isiklikult nende viletsust ja harimatust ning õppis
 tundma vene talupoja iseloomu, vilkama julma-
 de mõisnike karuaknust ja õelust ning austama
 talupojaste töömust, rahvaloomingut ja teisi voo-

¹ Мисепатрыккни собранинне, лк. 185.

² Самар, лк. 185.

rusi.

Zamujin sai Kichelbecker tuttavaus 17 aastast
naaberuõisimise tütre Avdotja Timofjevna Pušui-
naga (Aleksander Pušini kaugel sugulane), kes oli
vähe haridusega ja uje tütarlaps. Nad kohtusid
tõlki ja lõpuks aruandid teineteisesse. 25 aastasel
Kichelbeckerile kujunes see elu tõsisemaks viindummu-
sus ning ta soovis abielluda. Ent abiellumisklaa-
rile tõmbas urüpsu peale asjale, et Kichelbecker
oli tüüsti väene. Nii ema uui uo preudivannema-
te ühine mõte oli: Kichelbecker peab leidma tu-
nistuse, koguma raha ning viindlustama end varan-
duslikult ja alles siis mõtlema abiellumisele.²

Teenistusse astumise eesmärgil sõitis Kichel-
becker juulis 1823. a. Mosuvasse, lootes kohtuda
oma vana sõbra Bubojevoviga, kes pidi tollal
elama Mosuvas. Bubojevovi abiga tahtis Kichel-
becker leida teenistust. Ent Bubojevovit pol-
nud Mosuvas. Ta kirjutas ühes Mosuva läheda-
s viilar oma unustat komöödiidit „Häda mõistuse
pärast“. Olgu öeldud, et Tšatsui unustat nimetatud
komöödiast on palju ühist Kichelbeckeriga. Tšatsui
on õppinud või õpetanud samades õppeasutustes,
kus Kichelbeckerigi. Tšatsuit naardame kõrgemas
seltskonnas tema ideede pärast ja lõpuks unustat -

² Митрополитский сборник, кн. 188.

tatause ta inegi arulagedaus. Sama oli tehtud
ua Kückelbeckeriga. Neil ualutlustel võib Kückel-
beckerit lugeda Tsarsui uuju prototüübiks.¹

Mosuuane sõitunud Kückelbecker võeti algul
paljude poolt vastu põlgusega. Täast iga teenistu-
sust polnud juttugi. Kückelbecker pidi andma juhun-
liane tunde ning tal ei jätkunud inegi niipalju raha,
et palgata uoorimust, vaid pidi uõndlins jala.²

Ent juuapeale asi paranes. Kückelbecker leidis
endale mõjuuaid uaitjaid, kelledest uäljapaistvam
oli Mosuuva kindraluuberneri polg uürst Golitsõn.
Ka uraku V. G. Orlov luges end Kückelbeckeri isiuu-
uus rõbraus ning uaitses teda uõrgema seltskonna
uuenulise riuuauute vastu. Peale uende sai Kückel-
becker Mosuuas lähedaseus uul uürst Ujazemski³ ja
filosoofi ning uujuandustegelase uürst V. F. Odojew-
uiga.⁴

¹ Императорский сборник, кн. 189.

² Императорское ведомство, т. 33-34, кн. 360.

³ Ujazemski, P. A. (1792-1878); poett ja uuütu. Võttis
osa Borodino lahingust. Liheraallina oli opositiuuanis
uulitruvate riuuouudadega. Koostas 1819. a. tsarsile
uärgekuija taluulogade uabastamisest ning 1820. a.
koos Nowosiltševiga uuustitutsiooni projekti. Käis
läbi deuahuistidega ja oli poliitsei ualve all. Hiljem
muutus uautriauuäärins, astuudis tsarsu ja õuukonna
teenistusse.

(БСЭ, т. 9., кн. 577.)

⁴ Императорский сборник, кн. 189.

Septembris saabus Moskvasse tagasi Gribojedov ja tema ning teiste nõprade abiga hakkasid Kückelbeueri asjad hästi uõinua. Koos V. F. Odojevskiiga asus ta välja andma kirjandusloo- filosoofilist almanahhi „Memozina“¹, toimetas selle kirjandusliidu osa. Filosoofilist osa toimetas V. F. Odojevski.²

„Memozina“ esimene number levis oli tohutu suur. See oli põhjustatud kirjandusliidu osa raadiuaalrest ja dekabristlikust suunitlusest ning väljendus patriootilises vene poesia iseseisvuse propagandimis.³

Kückelbeueri majanduslik olekuolud paranes üüsti. „Tõitriu Moskvasse 300 rublaga, lootusteta ja sidemüteta. Nüüd, 3 nädal hiljem on mul terve varandus- 4000 rubla“, kirjutas Kückelbeuer 31. okt. 1823. a. ema- le.⁴

Näis, et esmärgu — koguda raha ja abielluda polnud enam vaugel. Ent siiski ei saanud see teos. Järgnevat „Memozina“ numbriti eelu osutus väär- sa tagasihoidlikumaks, olgugi, et sellis avaldati veel tolleaja parimate kirjamine; Puškini, Žukovski ja

¹ Memozina — vanade arvestuste arvates jumalanna — nime- saadi ema.

(Herkuna, Obščiennoe gosudarstvennoje, T. II, lk. 28.)

² Samas.

³ Литературный сборник, lk. 190.

⁴ Samas.

Ujaseansi teonid. Pärast uljanda umbri väljand-
mist oli selge, et asi ei tasu end enam ja Kõichul-
beneri teenistus oli jällegi lõppunud. Vahelpeal oli
ta aranud ära ulutada ka uogu esimesest umb-
rist saadud sissetuleku ning 1825. a. sõitis täiesti
vaesna Peterburi.

Moskvas oli uuesti alanud Kõichulbeneri ühis-
uondliku tegevus. Ta astus filosoofilise ühingu
„Общество любителей“ liikmeks. See ühing oli loo-
dud Moskva üliõuoli filosoofiaprofessori Pavlovi
õpilaste poolt. Ühingu juhtijateks olid poeet Vene-
vitiinov ja vürst V. F. Odojevski, uõiu liikmed aga
Schellingi² filosoofia austajad ja propageerijad.
Propagandavahendiks oli „Мемузина“, mille välja-
andmist ühing toetas. Paljud ühingu liikmed suh-
turid vaenukiuult demahistlikusse ideedesse.³

1827. a. sai ühingu häälkandjaks „Moskva Teataja“,
mida toetas M. P. Pogodin, materialismi ja ateismi

¹ Общество любителей.

² Schelling, F. W. (1775-1854); sausa filosoof, objektiv-
ne idealist. Tema järelle on uü looduse uui uua uõis-
tuse arengu aluseks üies ja sama vaiuue jõud — „Ab-
soluut“. Loodus on tegeva vaiuue jõu „teadumise“ pro-
dukt ja uõistuse ettevalmistav aste. Loodus ja tead-
uus — objekt ja subjekt langevad uoliku Absoluudis.
Uõistus on Schellingi järelle dialekttilises arengus.

(Lühine filosoofiline leksikon, Tartu 1945, lk. 236-237.)

³ Табо́л, Общеуелленно-ноуиууеуеуе и философуеуеуе лугуагоуеуеуе
генуабуеуеуе, Москва 1954, lk. 232.

vastane, „kuust uuesti pärast“ teoreetiline ning tsariga
 „konsuleptuse propagandist“.¹

Muus siis Kuchelbecker võttis osa ühingu ühin-
 gu tööst, mille valitsevad põhimõtted ei väinud
 sugugi vabalt langevat tema vabadustarustavate
 revolutsiooniliste ideedega.

Teataval määral oli põhjuseks muudugi asjaolu,
 et Kuchelbeckeril ei olnud teist valimist. „Muu-
 mozina“ väljaandmine sai toimuda vaid ühin-
 gu materiaalsel toetusel ja teda võis nimetada
 isegi ühingu häälkandjaks. Kuchelbecker kui oma
 revolutsioonilise meelse pärast põlu all olev
 tegelane lihtsalt pidi vastu võtma aiava san-
 si töötada ja teha.

Kuid oleks eeskile arvata, et selle ühingu tüu-
 mete filosoofilised vaated olusid Kuchelbeckeri-
 le olnud vastuvõetavad. Vanemad olid us-
 vatanud teda usu väinuks ja usulikuks inimseks
 jäi Kuchelbecker usku elus. Schelling oli juba
 lütreuusis tõusnud Kuchelbeckeri jaoks teine
 filosoofiliseks autoriteediks Weissi kõrval. Hil-
 jem Schellingi filosoofia mõju Kuchelbeckerile
 veelgi tugevus.

Oma „Europa kirjades“ kirjutas Kuchelbecker:
 „Kõige suuremad pettused, pahed ja unistused pole olnud

¹ БСЭ, т. 25, л. 532.

asjatud, uni uad on teenitud tõe avastamisest, uni uad on väidatud inimestile selle võigutamast, mida uni sageli on uoratud, unid uni harva on tuunetatud ja mõistetud; et taganeda aususe ja heategevuse reeglitest tähendab vabatahtlikult uelduda õnnest olla õiglase ja arusaas... Ei uaktle, et saabub aeg, mil uniu rahvad, uniu valitsused, uniu inimused oma tegeudega näitavad, et uad usuvad selleni ausidemi; ei uaktle, et saabub aeg, mil olla paheline ja olla hullumunne on ius ja seerama.

Täiustamine on inimuse uuiuare. Tied sellele on lõputult mitmeuunid.

Tõepoolest, uniuudub väibolla uul tuhast aastast, mil inimuse ei saavuta uniu uõigel uniuuval inimuseuust. Keid ta saavutab selle, uniu uogu ajaluge ei ole midagi uniu, uniu rumal ja uniu sellega uniu uobutavalt uniuuunijutt.^{1,2}

Tõed uidadest on selgesti näha, et uniu olu- liseuus pidas Kichelbecker inimese uniuust, uniu tema arvates on uniu risaldas, uniuuunimas, uniu loov ja lõputult uniuustus. Uundunued, uniu ei lähe pöuunugi lahuse Schellingi filosoofia põhiuõttest, et uniu materiaalse uniuilma uniu on uniuustun uniuuunje uniuuunitus. Uniuuste uniuuuhelined uniuuunited uniuuunivad

¹ Деня Фунт... , л. 358.

Küchelbeckeri järele ainult meist endist. Seda on
 ka selge, et Küchelbecker ei sattunud „Obstrestvo
 ljubomudrija“ tünnete hulka juhuslikult. Ent Schel-
 lingi filosoofilisi tõdesid tõlgitses ta veost eri-
 muvalt. Küchelbeckeri järele pidid „Fugevate vir-
 gedega“ ja „hea südamega“ inimesed võitlema
 helge tuleviku uing „täiusmuse“ eest. Küchel-
 becker ei tahtnud jääda Schellingi „mõistuse
 dialentilise arengu“ passiivseks pealtvaatajaks.

Ustavus võimule ja usdanitunne polnud
 Küchelbeckeri järele absti mitte aianõige ja aianu-
 üri tarvilik.

Ta kirjutas: „... täiuslik usdanik pole veel
 täiuslik inimene, sest usmeline, esteetiline, reli-
 giosus, teaduslik ja isegi füüsiline haritus oma-
 vad saavuti õigest austusele nagu usdanitunne-
 gi, mis ei nad võie - vahendid inimlikumusele - pea-
 vad võrdset vooluma tõelise inimese hariduse
 hulka.“¹

Need read on teravalt suunatud revolutsiooni-
 su Venemaa vastu, kus julge mõisnike võis olla
 ustav usdanik.

Kui teised Schellingi „mõistuse arengu“ teooria
 austajad suhtusid sallivalt pärisajusse ja re-
 valitsusse, siis oli Küchelbecker vastupidiselt uuele

¹ Дневники... , lk. 361.

võitleja vabaduse ja inimväärivuse eest Weissi väinuse, uus filosoofina oli samuti idealist.

Olgu öeldud, et uspooltsõudud väljakuulutatud on pärit Kuchelbeckeri „Euroopa kirjandest“, uus ta uue-ge selgemalt tõi esile oma filosoofilis-politilised vaated ja tõi eregi ideaalse tulevikuvõimuse uju.

Kuusa „Euroopa kirjandest“ avaldusid suurel määral ka Kuchelbeckeri ajaloolised vaated, tuleks neil mõnevõrra peatuda. Enevõim peab tähendama, et Kuchelbecker tundis ajaluge harrulduselt põhjalikult.

Olgugi, et Kuchelbecker kirjutas ajaloolisi tragöödiad antiikajast, polnud ta selle idealiseerija. Pea-egu uugu Kreka ajaluge vaatles ta uui vabade uodanike võitlust türannia vastu. Türannia uuutamine oleks Kuchelbeckeri arvates uimud patriistismi tõusule, uuusti ja uaubanduse võitruugule.¹

Selgesti nägi ja uuõistis Kuchelbecker ka antiikmaailma uõuge uultuuri uuust:

„Kui uutras, uui väime on teater, uilles avaldub vaatlija silmale ureka uuimuuõistane ja uultuuri areng: Atlika, Korintos, mõned suur-Kreka linnad ja Väime-Aasia uing auigi uuile.“²

¹ Бонк, Утопические взгляды гегеля, 1958, стр. 184.

² Литературное наследие, т. 33-34, стр. 355.

Kreua-Pärsia sõelariid uurides oli ta kindlalt
 ureulaste poolt ning tähtis esile uuea rahva osa
 selles võitluses.¹

Koguini urütalõselt suhtus Kuchelbecker Rooma
 rügist, mõistes hukka teiste rahvaste alistamised
 ning keisrite taou türannia.²

Nagu juba esidewalt mainitud, suhtus Kuchel-
 becker täiesti wamulikult absolutismisse ning selle
 ajaloolise osa eitamine võimaldas näidata uika
 tsarismi vastu.

Kuchelbeckeri täieliku hukkamõistu päwis wa
 uolonialism, sest ta polnud utrarinnaliselt ainult
 uene rahwa patrioot waid oli igasuguse arjastamise
 leppimatu wamlane.³

Stõnewõrra püratult mõistis Kuchelbecker
 Suurt Prantsuse rewolutsiooni. Tema uangelasteks
 olid žirondüüid. Igasugust wägivalda utruas
 Kuchelbecker iseloomustas Robespierre'i "kodu-
 waa urewalajana" ja uarseljeeri laulwaid mar-
 sille'last "tõqite wargana."⁴

Uene ajaloo oli Kuchelbeckeri lemmikupeioodius
 Nowgorod. Juba lütreumipäewil suhtus ta waimuste-

¹ Boux, lk. 185-186.

² Samas, lk. 196.

³ Samas, lk. 234.

⁴ Samas, lk. 261-262.

rega Novgorodi vabariikidesse. Kückelbeckeri vandenemise uueks oli Novgorodi ühismaadliku uue ja uue Moskva ning teiste vürstiriikide vabanemise pandis tatarid vakerst.¹ Jutustuses, Ado viinutakse Novgorodi vabariigis. Vabanemise ega Kückelbeckeri riikliku korralduse eskujuur.

Teine austust teadis Kückelbecker uue rahva loomingu, eriti ega letopisside ning böliuade vastu. Teetõttu rehtus ta eritiliselt paljude välismaalaste uigeldustesse Venemaast ning uendus, et mitmesuguste paluigade all oli «sesama olearius, kes vaatav uenlastele uue pooluutricule rahvale.»²

Olguigi, et Kückelbecker oli rahvuselt saustlane, mäistis ta otsestaval hukka sausa ristiriitliti röövsõja eestlaste vastu 13 sajandil. 1822. a. uigutatud ajalooline jutustus väsitleski eestlaste vabandusvõitlust sausa arjastajate vastu, kusjuures Kückelbeckeri rümpaastia oli eestlaste poolil.

Lühidalt oleus jutustuse riu järguine.

Ado ja suur olid uue Peipri-äärsete eestlaste vandenat, kes langesid uueitel Ubaldi ja teina uueuondlaste rünnaku alla. Eestlased uueatid: suur langes vauzi, ristiti, ning ta hukkas Ubaldi rula-

¹ Boak, ..., lu. 342.

² Samas, lu. 298.

neus; Ado, tema tütar Mai ja suure poeg Noor jätkasid võitlust. Noor läks Novgorodist abi tooma. Novgorodi üriks oli valmis ette võtma sausklaste vastiost sõjaretku, kuid possadnik ja ülikkond ajasid selle mure. Ado langes vahelpeal saugi ning Mai pääses vaid ühe Ubaldi sulase vaarabil.

Noorel õanestus siiski mordvaalaste jaaliku Purgaga organiseerida sõjaretku Ubaldi vastu ja vabastada Ado, ent eestlased jäid süüdi arjusse. Noor, Mai ja Ado asusid elama Novgorodi. Noor ja Mai abiellusid ning astusid ristiusku. Aiuult saas Ado jäi truueks oma esivanemate jumalatele ja usumitele.

Jutustus oli romantiline, isegi tugevate sentimentalisuusi lisanditega, ent näitas süüdi Kuchelbuckeri võdlemisi kuad Eesti olude ja ajaloo tundmisest.

Suunimatus Kuchelbuckeri loominguilisenu saavutatuses 20-dail aastail tuleb pidada ajaloolist tragöödiat „Argonandid“. Esialgselt udantriooni töötas ta uorduvallt ümber ja tervituna ei ilmunudki teos trüuis ega jole ua uuil ajani säilinud.

Teore süüu, uolhe uenna - türauu Tiurofanese ja vabarüulase Tiuroleoneu omavaheliline võitlus, oli võetud kuena ajalooost.⁴ Kuud idulisest uüljest oli tragöödia uarasagne ja tema tegevus analoogiline Venemaa ajalooile 19. sajandi algul: võõramaioste

⁴ Матеріалы по истории, т. 59, л. 522.

vallutajate vastane vabadusvõitlus ja Vene 1812. a. Isamaasõda; sakariiklaste lootused, et pärast võitu niigitaane rahvale vabadus ja ussiadline vene inimeste lootused reformidele pärast Isamaasõda; türaani vastane vandenõu ja demabristide liikumine.

Küchelbeker'i tragöödiat oli teravalt vastandatud türaani Timofanes ja tema kaasosalised ning Timoleonas ja tema pooldajad. Progressiivse ja reaktiivsele leeri vastandamine oli tüüpiline demabristlikele draamauijandusele. Timofaneses polevad raske ära tunda Aleksander I. Kui Timofanes sai võimule vanaatapiiniga, siis Aleksander I oli kuulunud oma isa, tapetud keiseri Paul I vastase vandenõusse.¹

Timoleonas ja tema pooldajad organiseerisid türaanivastase vandenõu nagu demabristid tsaarivastase vandenõu. On huvitav, et Küchelbeker'i tragöödiat peegeldas täpselt demabristide ideoloogiat. „Argonautide“ erimeses redaktioonis olid võitlejateks türaani vastu rahvas ja vandenõulased. Vandenõulased suhtusid rahvalikumunismu suure ettevaatlikusega, püüdes piirata tema loogu ja vältida „verevalamist“:

Он не се члѣтъмъ сакъ царю,
 Кеі бергюмъ узетъ глѣ барякнмъ,

¹ Литературное наследство, т. 59, кн. 522.

Рабы и варваров десницею;
 Холодным кровожадным мечем...

.....

Очи и миз; покрыва блудность миза,
 Поборогу бешенный мятен зрится...¹

Hirmu rahvatõukumine es oli vabatsõnnliku aadliant
 revolutsionääridele.

Vandemuuland, nähes, et nad pole sauteline pidus-
 dama rahvatõukumist, püüdsid sellega hirmutada
 tšaranni. Keid õigealgelt informeeritud Timofan
 sunus rahvaületoõuse julmalt maha. Nüüd vali-
 tid vandemuuland võimase võimaluse — tšaranni tap-
 mine.²

Tragöödia teine redantsioon oli Kuchelbeckeril
 uude eelproolunimetatud tšarannivastase jõu võrval
 uue uolmasjõud — sõjavägi. See oli dekabristide
 sõjalise revolutsiooni tautika otsesene peeldus.
 Sõjalise revolutsiooni idee, mis oli tekkinud 1820. aas-
 tal, muutus eriti aktuaalseks 1824.-1825. a., mil Kuchel-
 becker lõpetas oma tragöödia teise redantsiooni.³

Tragöödias on leidnud kajastamist uue uõsimus
 sellist, kuidas talitada tšaranniga pärast revolutsiooni-
 list pööret. Kui parempoolsed dekabristid uavatsenid

¹ Мисеистырный расказъ, т. 59, л. 524.

² Самар, л. 525.

³ Самар.

tsaari maalt välja saata, siis vasaupoolne usotsas Rõljejeviga nõudsid tsaari ja tema perekonna tapmist. Kuchelbekeril oli tšaani tapmine äärmiselt ahinõuks. Moraalset vastutust selle eest pidi Kuchelbeker järele kandma tšaani ise.¹

Vaatamata mõningatele uuustilistele nõrkustele oli Kuchelbeker tragöödia dekabristlike draamavirjanduse esimeses eredasmas teoses ning peegeldas täpselt tema poliitilisi tõekspidamisi.

Teine Kuchelbeker 20-dal aastal kirjutatud tragöödia „Armastus haurani“ ehk „Granada maurid“ pole millegi säilinud. Ujazlenski on selle kohta kirjutanud Žukovski:

„Tragöödias, tõepoolest, on palju head, eriti liiriline osa. Koraanis, mis sureb selles tähtsat osa, leidub ülevat ilu... Üldse, tema talent näib olevat juba unud võitleni.“²

Ehne, mis annab analüüsina Kuchelbeker tüürikuat perioodil 1820-1825, tuleb vaadelda olulist muudatust tema kirjanduslikes vaadetes.

Kuni 1821. aastani oli Kuchelbeker väga austavalt sehtunud Puškinini, Žukovski ja teistesse uue usolkonna rajajatesse vene usyanduses. Kui Žu-

¹Кутепагырхоу наеугебо, т. 59, ек. 527.

²Самар, к. 689.

kõusui oli täiel määral romantiline, siis Pušuin jäudis välja realismini. Kitchelbeckerile oli aga omae ülassitistlike vormi ja kõrge poeetia austamine. Alates 1822. a. algas Gribojedovi mõjul uuerrang tema kirjanduslikes vaadetes. Kitchelbecker muutus otsustavalt aiult arhailiste teemade ja stiili propagandiks nii poeetias kui ka kriitikas. Ka keeluisinimustes asus Kitchelbecker ildiselt konservatiivsele seisukohale, lugedes end ühe reaktiivse filoloogilise rühmituse² liikmeks, mille esotsas olid viisugused tegelased nagu Šiškov,² poeedid Šihmatov ja Anna Bunina. Kuid selle rühmituse hulka kuulusid ka Gribojedov ja Katenin³.

Väliselt propagandis rühmitus vanaslaavi kult, muinas-
vene poeetiat, aga ka publi õppimist. Kuid selle välise mas-
ki taga oli sõjane reaktiivsus, mille tagasi ühe-
aega.⁴

Eut mainitud rühmitus polnud kunagi olnud ühtne e
usmängilt ega iduliselt. Olid olnud „ulassimeed“ ja „roman-
tiid“. Kateninit, Gribojedovit ja Kitchelbeckerit tuli lugeda
romantiute hulka. Nende usmängis oli luma uus, enam rahva-
liku, algupärane kirjandus, mis oleks olnud täiesti vaba

¹ Беэга робушену пучкоро еноба.

² Šiškov, A. S. (1754-1841); vene kirjanduse ja riigimees. Oli reaktiivsele
aadhilisele ideoloog. Tähtis vene aadlennia presidendi, rahvahariduse mi-
nistri, kassumivalitsuse juhataja jt. ametikohtadeid.
(БСЭ, т. 48, lk. 73.)

³ Katenin, P. A. (1792-1853); väljapaistev vene poeet, dramaturg ja
arst. Oli ühe varasemaid demaibistlike ideoloogide väljendajaid
ja Päästeliidu aktiivne tegelane. 1822. a. saadeti Aleksander I poolt
Peterburist välja.

(БСЭ, т. 20, lk. 369.)

⁴ Газаров, Пусты-гемабрусто, lk. 116.

välismaistest mõjudest, oleks hinnatud kõrgelt rahvalikku uut ja rahvalikult ning oleks olnud ehtsalt veneliku. See polnud iseenesest halb soov, ent halb oli, et see viis uude reaktiivnäärise sõiduvette.

Sellest oli tingitud ka suur viiranduslike tüli Kückelbeckeri ning Puškini ja tema pooldajate vahel. Tüli tunnustajaks oli Tumanovi viir Kückelbeckerile 11. detsembril 1823.a.:

"... On sul tarvis lugeda Šihmatovit ja piiblit. Esimene on jungi variatsioon; teine - vaatamata arutustele ilustustele võib teha unustadest viir-
unustajad... Loe Byronit, Goethet ja Schillerit, loe, seda tahes, uude mitte Šihmatovit."¹

Lõbrad uatrid nirsui asjata, et piibel tueb Kückelbeckerist uantriivnäärise. Kückelbecker ja dekabristid mõistrid pöödi osa ühiskonnas ühtevüsi. Seda, et pout peab olema pahnitus, võitlijaus, et ta ei pea trööstima ja aiutama uagu elugiued, vaid peab äratama, peab olema rõjauas ja viirglin ega või olla lüest uagurakõlatine ja voolav. Kückelbecker oli valmis pöörduma piibli paatostliku uule ja 18. sajandi pöleria pöole, et ega ületada stiili iuertust, saavutada laiahaardelisust ning uehist ilukõnet. Tema jaous olid

¹Базаров, Письма-кнудпуктве, лн. 123.

Puhtini luuletused „lühalt teravuseks“ ja haarus-
nilised, „lühalt läbimõeldud, tehtud ja arvestatud
efekti jaoks.“¹

Oma armastusest üleva, veidi uuhunava ja ras-
kupärase poeesia vastu sattus Kückelbecker tibatip-
le äärmustesse. Esimestes poeesia žanrides unu-
tas ta oodi ja heroilise tragöödia, kuna võis üli-
jäänud kas alahindas või hoopis eitab. Sütõttu
asetas Kückelbecker ka võimudest vene poeetidest
siinohale Deržavini.²

Uuadeldud põhimõtted avaldas Kückelbecker
võige selgemalt 1827. a. trükitud urüttilises üli-
vaates „Meie poesia, eriti liürilise suundadest
viimast aastakümnet“, milles võitis veel muuhulgas:

„Jõud, vabadus, innustus – kolm vajalikku tingi-
must igasugusele poeesiale. Liüriline poesia pole üld-
se midagi muud, kui ebatavaline, õigemini viirjamine
tunnete tugev, vaba ja innustunud väritlus.“³

Ülevaate lõpus ennustas Kückelbecker patriastiliselt:

„Venemaa uudseses loomuse tõlliselt venelise poe-
sia. Püha Venemaa muutub mitte ainult uodanli-
uus vaid ka uombemaailmas esimeses rügies! Uste
siivanematene, isemaalikud uourbed, laulud ja raba-

¹Базаров, Пособие-гекзаметру, lk. 121.

²Самар, lk. 122.

³Декларация..., lk. 550.

jutud on parimad, puhtaimad, kõige trummad allinud
meie sõnakunstile.¹

Et Kückelbeckeri raastöö raatsooniliste kirjandus-
tegelastega oli jubeid ja tingitud vaid vähesti põhi-
mõteli noomelangemisest, seda tõestas kõige paremini
tema 1820-1825. aastate lüürina, milles endiselt rõ-
bas vabadusarmastus ja revolutsioonilised ideed.

Suure sümpaatiaga suhtus Kückelbecker Kreuka
rahvasse, kes oli tõusnud võitluse türelastest orjasta-
jate vastu. 1821. a. kirjutatud "Kreuka laulus" ülis-
tas ta need, kes olid valmis andma elu oma rahva
vabaduse eest:

Срастль, кто с жизнью молодой
Простился в илаленном бою,
Кто убежал от уз и скуки

И славу мог купить за миг короткой муки.²

Teravalt oli vastandatud ühelt poolt raangelastlik-
kus ja teiselt poolt tegevusetus ning leppimise usk-
tiva norraga luuletuses "Ahtasili":

Нет! нет! — ни останусь в убийственном сие,
В бесчестной, мучной, гробовой тишине;
Так! идиет меня слагостовой бои —
И если паду я, паду как герой.³

¹ Декабристах..., lk. 553.

² В. К. Кюхельбекер..., lk. 111.

³ Самар, lk. 113.

Nii nagu varemgi, olid Kückelbeckeri liinirina
positiivsetes kanglastes poolid, mis olid vastandla-
tud pimedusjüngritile ja kõrgema seltsuonna päeva-
varastele:

Там пагуется же, иррациональная толпа,
Читай бумаж и наших дней скруткам:
Пророков сочит черная судьба;
Уж ступают свирепые черам;
Они в лагерь по мукам дни свои,
И в их сердца бушуются змии.

Kirjutas Kückelbecker 1813.a. „Poetide osas.“¹

Demokraatliku kirjanduse püüdis visalt luua oma-
aja positiivse kanglaste – kodaniku mehe. Parimaks
sellelaadiliseks võib nimetada Põljiemi üldtun-
tud luuletust „Kodanik“. Kückelbeckeri juures oli
omapärane see, et püüdlused selles suunas olid
peamiselt seotud poetidega. Tema arvates oli iga
võitleja hoolimata oma kirjanduse astumest juba
teatud määral poet. Sellest kirjutas ta ühes oma
artikulis:

„Iga abakariid, tugivate kirjeldiga ja elus oma
iseseisvat tud rajas mees on juba poet, olguigi et ta
võibolla pole kunagi kirjutanud luuletusi või isegi
õppinud kirjutamist.“²

¹ В. К. Кюкельбекер, ..., lk. 148.

² Samas, lk. 32.

Küchelbekerit poeria jõud tulus tema idulisest se-
rest denabristide revolutsiooniline liikumisega. Kuid
denabristliku maailmavaate püüatus peigeldas üsna küchel-
bekerit liinikas, väljendudes idude ja temaale püra-
tuses ning enneaegu eemalolles rahvast.

1825. a. algul Moscovast uuesti Peterburi saabu-
nud Küchelbekeril ei õnnestunud leida tulusat tege-
lust. Kõrteit tal saanti polnud ning oli seetõlta
seunitud slava koos vana teatri seija Balazovi-
ga mereväehvitserist venna Mihhaili juures ohvit-
seride uasaruus. Lõpuis õnnestus tal saada üsna
võlutasuvat tööd Gretsi ja Bulgarini poolt välja-
antava ajakirja "Isamaa Poeg" juures. Lihtlasi un-
dis Gretsi talle korteri üsna majas. Ent lüga lah-
umminevad olid Gretsi ja Küchelbekerit idulis-
polütilised tõuspidamised ning sellest tekkisid
alalised tülid, misjuures Küchelbekerit seendu-
miste vastu ilmutasid peale Gretsi suurt saenu-
liakust veel tema personaalühmed ja lähikoad-
red.

Gretsi tütre Sofia päevikust võis lugeda:

" "Ebard" ¹ tegi majas suandaali. Konstantin
Pavlovitšile ütles, et ametnikud parataval juhul
võtavad altuäemaksu. K. P. küsib: " Aga halve-
mal? "

¹ Sofia Gretsi hüüdis Küchelbekerit ebardiis.

"Aga halvemat - võtavad ja müüvad inimesi
inuaži maha." K. P. solvus ja täusis lausast. Aga
tema - nagu poleks midagi olnud.¹

Pärast uorduvaid suundadele Briti majas ja
na uonkupõrkkid Bulgariuiga kaotas Kiechelbecker
sellegi koha ja korteri ning oli sattunud täiesti väl-
japääsmatuks olukorda.

Eut jällegi ei jätnud rõbrad teda hätta. Nad
panid tema toetusus kokku 3000 rubla. Noor vürst
Aleksander Odojevski, aktiivne dekabrist, võttis
Kiechelbeckeri elama oma korterisse.

On arduuid selle kohta, et Kiechelbeckeriile
pakuti vene- ja slaavi keele professori kohta Edin-
burghi ülikooli Šotimaal ning et ta entiuselt tege-
les inglise keele õppimisega.²

Eut välismaale sõiduga Kiechelbecker ei küms-
tanud, unna niindamused uodumaal hakkasid te-
da üha rohkem köituma vaatamata raskele majan-
duslikule olukorrale.

Dekabristide liikumine hakkas lähemana oma
kulminatsioonipunktile. 1821. a. märtris oli Tultriinis
Pestali, Juškovski jt. poolt loodud Lõunaühing, mis rea-
dis oma usmängius vabariigi kehtestamise rõjaväeline
revolutsiooni teel, pärisvõrjuse kaotamise ja talupoega-

¹ Крoхня, к. 153.

² Литературный современник, к. 192.

de varustamine maaga ilma väljastata. Pestel töötas välja vastavariisulise konstitutsiooniprojekti „Russkaja Pravda“.

1822. a. tekkis Peterburis N. Muravjovi, N. Turgenevi, 1. Puštšiniiga ühine Põhjaühiing. Tema poliitiline programm osutus palju mõõdukamaks. Taolleti konstitutsioonilist monarhiat ja talupoegade vabastamist koos vähese maaga.

Mõlama ühiingu vahel oli tihed sided. 1823. a. uueksid ülesti päevakorda taktikalised küsimused koos Hispaania sõjaväelise revolutsiooni mahasurumise kohta. Keskati kahtlema sõjaväelise väljastamise edukuses. Ent vaatamata kahtlustele ei julgenud dekabristid orienteeruda rahvarevolutsioonile vaid jäid teinuks sõjaväelise väljastamise taktikale.

1823. a. astus Põhjaühiingusse K. F. Rõljevi, kes oli saanud üldtuntus oma isevalitsusevastaste satüiriliste luuletustega. Temast sai vabariiklaste liider Põhjaühiingus ning tema oli üks kõige aktiivsemaid väljastamise ettevalmistajaid.

Küchelbecker oli tutvunud Rõljeviga ja tema ideoloogidega ning se tingis Küchelbeckeri otsustava ja lõpliku liitumise dekabristidega ning astumise Põhjaühiingusse.

Rõljevi poolt traarikohtus antud tunnistuse järel astus Küchelbecker ühiingusse kas novembri lõpul või detsembri alul, Küchelbeckeri enda tunnistuse järel.

le usuenhvi lõpul.² Teada aga on asjasolu, et juba
suvel külastas Kūchelbecker koos Rõljevi, A. Odojevskii
ja Aleksander Bestuževiga Kroomlinna, kus Rõljev
lootis organisuurida salauhingu filiaali.² On üsna
tõenäoline, et Kūchelbecker juba siis kuulus Põhja-
ühingusse. Seoses Rõljevi ja tema enda tunnistus-
tega tuleb mainida, et kohtus kõik dekabristid püüd-
sid endi ja üksteise "kuritegusid" vähendada.

Kui päevast traar Aleksander I surma deka-
bristid vavandariid revolutsiooniline väljastumise
päevale, mil pidi toimuma vande andmine uuele
traarile, oli Kūchelbecker viindlalt ja vundumult at-
rastaand sündmustest aktiivselt osa võtta ning haa-
uar õõriti tegema uuhutustööd liinast vasaarumis-
re tagasi pöörduvate sõdurite hulgas.

13. detsembril õhtul võttis ta osa viimasest
uõupidamisest Rõljevi korteris. Rõljev tutvustas
osavõtjaid ülestõusu plaaniga ning innustas neid
uauyelarlikkusele algavas traarivastases võitluses.³

14. detsembril – ülestõusu päeval – oli Kūchelbecker
juba vasaaruumikunst peale erakordselt agaarasti
tegevuses. Ta külastas Mosuva ja Soome polgu vasaar-
umid, kutsudes nii sõdureid uui rea ohvitseri üles

¹ Восстание декабристов, т. II, Москва-Ленинград 1926, лк. 164.

² Митрайтуров нас ижего, т. 59, лк. 152.

³ Базанов, Поэты-декабристы, лк. 129.

mitte vanduma trundust Nikolai I -li. Sedasama
tegi Kuchelbecker va Kaardiväe ekspedits. Vastupidid-
selt enamikele dekabristidele, kes otsustaval mo-
mendil — ülestõusu päeval, jäid passiivsetes ja
äraootavale seisukohale, oli Kuchelbecker täis otsus-
kavust ja palavikulist teotahet. Kui dekabristi-
de poolt ülestõusu üldjuhiks, „diktaatoriks“ vali-
tud vürst Trubetskoi lõi kõhklema, ega ilmunud
üldselt Senati väljakule, kuhu kogunesid ülestõusnud
rõjaväed, otsis Kuchelbecker teda energiliselt taga.
Vürst Trubetskoi uue üldjuhi kohalolek oleks and-
nud ülestõusnutele moraalselt kindlust. Kuchel-
becker ühustas tema maja, lootes kõhklejalöö-
nud majajärgsest senati väljakule tema, seet vii-
mast polnud kodus.¹

Kui suruvürst Mihhail Pavlovits saabus üles-
tõusnud sõdurite juurde ning püüdis neid manitsus-
tega korrale viia, oli Kuchelbecker seal, kes püüdis
suruvürsti tappa. Ent temapüstitol tõrkus.²

Madrus Dorofjev ja vana tema seltsimeest tun-
nistarid hiljem kohtus, et Dorofjev lõi tulistamise
momendil püstoli Kuchelbeckeri väest.³ Muudugi püüd-
rid madrused, kes 14. detsembril olid ülestõusnute

¹ Декабристы..., lk. 559.

² Samas.

³ Восстание декабристов, т. II, lk. 184, 185, 186.

hulgas, oma niid uolitus puhkatus pista, püüdes
näidata end suurvärssti Supäästjatenä. Kiechelbeckeri
enda tuunistuse järel segas üns unadrustest tulista-
mise momendil teda kogemata.¹

Korraalekutsumise moanitsustega saabus sõdurite
lõhedale üll uindral Vainov. Ka Vainovi tapmine oli
Kiechelbeckeri uindlaus nõuks. Keid na sekund ei tu-
listanud tema pistol, vaatamata ümberlaadimise-
le. Pistolisse oli sattunud lund.

Teega siis oma uärga ei tapand Kiechelbecker
Senati väljaul üll uedagi, uunid uantigi oli ta üns
polkovnik Stürleri tapmisest osavõtjaid.²

Decabristide passiusus väimaldas tsaarikau-
didaadil suurvärsst Nikolail uoandada ustavaid
vägesid uing õhtu ul kohale tulua uahurid. Ülestäus-
uuid hauati tulistama uantetsiga. Ülestäusnute
püssituli oli tiiga jõuete uahurite vastu. Algas pas-
uuline põgenemine. Kiechelbecker teigi viimase uatre
olukorra päästamiseks. Ta rivistas osa Kaardiväe
eskpaazi unadruseid uing viis nad täägi rünnakule.
Keid na se ebaõunesten.³ Decabristide tüüasaamine
oli täillik.

Ainsana Peterburi decabristidest püüdis Kiechelbecker

¹ Boecaruse гексабуретов, т. II, lk. 188.

² Samas, lk. 193.

³ Декабуретов ..., lk. 559.

päästa end põgenemisega. Veel samal ööl lahkus ta koos teenur Semjoniga kõrwalteid vaudu Peterburist. Eesmärgiks oli pääseda välismaale. Mõned päevad varjas Kūchelbecker end oma sugulase Lavrovi naise Velikije Luki maakonnas Pihkva kubermangus.¹

Tsaaripolitsei otsis Kūchelbeckerit uue riivliikuvõimudega energiliselt taga. Kõikjal saadeti tema iriku üirjeldus ja aretteenimiskäsu.²

28. detsembril saabusid Kūchelbecker ja teenur Semjon Glinkade juurde Tokuprisse, kus politsei oli juba teostanud läbiotsimise. Tõttõttu tuli uuesti edasi põgeneda. Öde varustas Kūchelbeckerit teel vajamineva rahaga ja pärast seda, kui teenur Semjon oli maskerinud end erusoldatiks ja Kūchelbecker ise rändavaus puurepaus, asuti uuesti teele. Suund võeti Preisi piiri poole.³

Kõrwalteid vaudu jõudsid mõlemad õnnelikult Belostokki. Et piirist ülemineku oleks osutunud rahelidainusele raskeks, saatis Kūchelbecker Semjoni tagasi.³

Mõne päeva pärast jõudis Kūchelbecker Varssavisse. Eesmärk — Preisi piir, polnud enam uuzigi kaugel.

¹ Литературное наследие, т. 59, к. 541.

² Тамар, к. 542 ж.

³ Декабристы и их время, к. 31.

Eut juba pooleldi pääsenud Kuchelbeckeri tule uuvais
uus ja otsustas taxistus. Jundid nõudsid temalt üle
piiri viimise eest 1500 rubla. Nüpaigi raha Kuchel-
beckeril polnud.¹

Varssavis teenisid Kuchelbeckeri sugulane kind-
ral Albrecht, lütsuuminaarlane Jersakov ja Kuchelbecke-
rite perekonnatuttav parun Morenheim. Neilt lootis
ta saada raha, et maasta piirist üleviimise eest.²

Rohkem kui üm aega kestnud vahitpidamata
põgenemine murdis Kuchelbeckeri psüühiliselt. Varssa-
vis ei suutnud ta enam säilitada üllaldust
uoaspiratiivsusst, hõnates liiga ettevaatamatult ta-
ga otsima lipainu Jersakovi. Neil otstringuil tundis-
vi allohvitser Grigorjev politsei poolt uuulutatud
tundumärkide järel Kuchelbeckeri ära. Tõdurite
abiga pidas Grigorjev Kuchelbeckeri viini ning ahi-
latesse panduna toimutati ta Peterburi, ja paigu-
tati Peter-Pauli uindluse.³

Trasnikohus uuulutas Kuchelbeckeri esimese järgu
riialikuks uunjategijaks:

„Kollegiumi assessor Kuchelbecker uippus kal-
lale Tema uõrguse, suurvürst Mihhail Paalovitši
elule mässu ajal väljakul; rihteadlikult uuulus

¹ Востанне генабрустов, т. II, lk. 198.

² Денабрусты и их время, lk. 31.

³ Самар, lk. 31.

salajasu ühingusse; oli isiklikult tegev näässes koos verevalamisega; tulistas viindral Vainovi ja püüdis uakuritul tötta hajuma kanaanud näässajaid rivis-
tada.¹

Niisugune oli Kückelbeckerile esitatud süüdis-
tuse lühikooskuvöte.

Kõrgema sõjakohtu otsusega mõisteti Kückel-
becker, nagu paljud teisedki dekabristid, surma.
10. juulil 1826. a. vaadati dekabristidele langetatud
kohtuotsused uuesti läbi. Surmanuhtlus kaaristusse
jästi jõusse ainult viieli: Pestelile, Pölijevile, Mu-
rašov - Apostolile, Bestužev - Rjuminile ja Kakhovs-
kile. Kückelbeckerile määratud surmanuhtlus asen-
dati 20-aastase sunnitööga.² Kaas uädolub hiljem
viidi ta Peuter - Pauli viindlusest üle Schüssel-
burgi viindlusse. Pikk ja püüas vanglaperisod oli
alanud. Vähe lohutas teda ka arjolu, et tsaar
Nikolai I, kes isiklikult vaatas üle kõie süüdi-
mõistetud dekabristid, vähendas sunnitööaega 15-aas-
tali.³

Paljude uodandine ajaloolaste arvates oli Kückelbecker
juhuslik uuge dekabristide ülestõusur. Osavõttu 14. det-
sembri sündmuntest põhjendatakse tema äärmiselt

¹ Изображение солдатово-конитарекки и философекки проуз-
беженна генадриетов, т. III, Ленинград 1951, лк. 470.

² Декабриети и их время, лк. 28.

³ Самар.

eustritiline ja tasuvaadluta ireloomuga. Argumentu-
ritakse veel asjaoluga, et kindlasti teadaolevatel all-
vatel astus Kuchelbecker salarühmaga tühimaks alles
paar nädalat enne ülestõusu.²

Nüüguuseid väga pealimaandseid järeldeisi on ürgi
ümber lüüata Kuchelbeckeri poolt uohtus antud tunnis-
tustega.

Küsimusele, millistel uaalutlustel astus ta salajas-
se tsaarivastasesse ühingusse, vastas Kuchelbecker, et teda
seundisid sellisele sammule järginud põhjused:

a.). keritavitud, mis domineerisid enamikel ri-
givalitsemise aladel, eriti aga laevahituses, uus uui-
tarvitused ja altnuümanned toimusid ilma igasuguse
häbita.

b.). enanuse mõisatalupoegade tõeliselt õudne rõhu-
mine... (räägin mitte uuulduste põhjal vaid uui
pealtnuüqija, uuna elanik uulas mitte just uüõda-
sõitjana)...

c.). uaubanduse ja tööstuse täieliku allamüü...

d.). lihtsarahva hulgas leuiv uõbbeline laugus, eriti
uavalus ja auuse peudus, millised on tingitud õigu-
setusest uasutada enda poolt kogutud varandust. Tun-
nistau, et see ajendas põhjus oli uinuu jaos üheks uõige
juamisemaus, uuna uaadates hülgavateli omadusteli,
millidega jumal õunistas uene rahvast, uuudsuse ja
uüimssuse poolt enimst rahvast uuailmas... , ma

² Mõõpaüppraui sobpemeuuk, lu. 194.

seuratsuga näen, et kõigi seda suretama maha, võit-
su väheleb ja võibolla variseb, kandmata mingit vilja
nõmbemaailmas.

e.). kõrgemasse seltsuanda kuuluva usssoo pealiskaud-
se äratamine ja kasvatusmine...

f.). lihtsahva, eriti maallõunikkonna täielis harr-
matus.

g.). äärmised ütsendused, millele all kannatatakse
ei järele... tsensuuri amavoli tõttu.

h.). lõpuks soov rahvaerindusliku valitsenusuora
järele.²

Ülaltoodu toendab selgesti, et Kuchelbeckeri osavõtt
sotsiaalsingust ja ülestõusust polnud sugugi tasu-
lutust iseloomust tingitud hetkeline taluin vaid oli põljes-
katused tolleajast Venemaal valitsenudest üldistest väär-
nähtustest. Kui veel uorrata, et nii Kuchelbeckeri üir-
jandusliku loomingu uui na publikristina olid juba al-
gusest peale tsarismi ja pärisojuu vastased ja lähe-
vised demabristliku ideoloogiale, et ta oma ühis-
usondliku tegevuse sai isialikult tuttavaks paljude
väljapaistvate demabristidega ning jagas nende töes-
pidamisi, siis saab selgeks, et tema liitumise
demabristidega polnud mingil määral juhustiu
vaid täiesti raduspeirane. Energiilise tegevusega
Seuati väljakuul 14. detsembril kahvris Kuchelbecker

² Восстание декабристов, т. II, л. 166.

antiikiselt kaasa aidata oma uusaegsema ootus-
te ja lootuste realiseerimisele, oava credo elluviimi-
sele.

III peatükk

Küchelbecker kärast dekabristide ülestõusu

1. Vanglas

Kõnidele ülestõusnud dekabristidele mõistis tsaarriiklus uaruni uaristuse. 13. juulil 1826. a. moodi Peter-Pauli kindluse uroovärgil Pestel, Rõljev, Bestužev-Djumin, Muravjov-Apostol ja Kakhovski. Üle saja autiusema dekabristi saadeti Siberisse sunnitööle. Sunnitööaja täiendamisel pidid nad jääma eluus ajaks Siberisse asumisele. Väljastumiseest osovõtnud sõdurid ueti läbi uadetiipe uing uuamus saadeti pä-rast seda Kaukaasiamu sõdiuua mägilastega.

Erinvalt türist autiusest dekabristidest ei saadetu Küchelbeckerit Ida-Siberi uuuvandustem uaid sunnitöö asendati uindlusuuanguistunega. Selle roodustuse eest oli Küchelbecker täuu võlgu ouu uugulasteli, kes palusid uuurväerst Mikhail Pavlovitši kurgendada tema saatust. Suurväerst Mikhail Pavlovitši luger ead uõigi ouu isa, keiser Paul I teenijati, uuude hulgas uu Küchelbeckerite uuemouua

estkostjaks ja saavutasid tsaari es Küchelbeckerile mõistetud sunnitöö asendamise üürivangistusega. Ühtlasi oli suurvürstil selle saamisega võimalik demonstrerida oma "aristlikku ligemisarumastust", kuna Küchelbecker oli Senati väljast teatavasti püüdnud teda tappa.¹

Rohkem kui aasta haiti Küchelbeckerit võige uarmina režiimi all Schlüsselburgi viidud üürivangis. Oktoobris 1827. a. viidi ta üle Dünaburgi (praegune Daugavpils Läti NSV-s) viidud, kus režiim püüas ta vabastada.

Teel Schlüsselburgist Dünaburgi kolitus Küchelbecker Zalazi postijaamas juhuslikult oma vana sõbra Püšuiniga, kes oli teel Miikhaïlovskojest Peterburi. Püšuin on kirjeldanud seda kohtumist järgniselt:

"... äkki saabusid ueli troinat feldjägeriga. "Arvatavasti proovivad?" ütlesin ma perenaarsele. "Jah," vastas tema, "nüüd uüd viia me tagasi." Ma läksin uüd vaatama. Üks vahialustest seisis, uülutuna uolooni. Tema juuade hääl muutis habemeline friisist sinelis kõrgel uaruu kahvatu ja uidur uooruues... Nähes mind, vaatas ta mulle teravalt otsa. Ma tahtmatult pöördusin tema poole. Me vaatame teraselt teineteist - ja ma tunnen ära Küchelbeckeri.

¹ Дневные и их жизнь, кн. 28.

Me toovame teineteise embusse. Tundarniid uisusid
meid lahku. Feldjäger kaaras mind uuest sõnnu ja
ähvardustega, kuid ma ei unustanud teda. Küchel-
beckeril haugas halb. Tundarniid andsid talle uuti
ja üttsid ära.¹

Dünaaburgis viibinise esimestest päevadest ala-
tes püüdis Küchelbecker uoigi vahenditega luua
sidet välismaailmaga. Sugulaste ja tuttavate püü-
ded urgendada ta raamat saatust kandrid ka
rekord vilja. Niivõet teenis Dünaaburgi kindlu-
us kindral Kristofovits, Jevmeni Kristofovitši,
kellega Küchelbecker oli sõbrustanud Zamupis,
sugulane. Kindral Kristofovits taotles ja saavutas
Küchelbeckerile loa lugemiseks ja uigutamiseks
ning uuretses talle isiklikult raamatuid. Peale
selle võimaldas kindral Kristofovits Küchelbecker-
il salaja oma korteris uohtuda emaga.²

Need olid suured saodustused. Peter-Pauli kind-
luses oli Küchelbecker saanud lugeda ainult vaimu-
liuu uigandust. Schkisselburgi kindluses oli tal-
le antud vaid mõni ünsiu ilmaaluu raamat. Et täita
milkagagi aaga, oli Küchelbecker õppinud seal inglise
uult. Dünaaburgis aaga ei antud alut ei raamatuid,
sulge ega tinti.

¹ Декабристы и их жизнь, стр. 29.

² Samas.

Seonud ametliku loa lugemiseks ja kirjutamiseks hakkas Kitchelbecker taotlema luba vijavahetuseks. 1828. a. antaksegi talle luba vijavahetuseks lähimate sugulastega — ema ja õdedega, keid kirjutada lubatause vaid pereusandlikust ajjust. See ei rahulda Kitchelbeckert. Ta astus omavoliliselt vijavahetuse veel oma õetütred ja õepoegadega.¹

Kitchelbeckeri peamine usumürgis sai sidemete loomine vabaduses ühivate vijavahetuse sõpradega. Osaliselt tegi ta seda vijade uude omastele. Keid ka illegaalselt õnnestus Kitchelbeckeri võltsimadilnaga kontanti astuda. Üks illegaalus vii rattus süüi võimude kätte ja tagajärjeks oli lühiajaline režiimi tugevdamine.

Dünaburgi kindluses kandis varistust viiest Obolenski, kes oli väitunud jämedalt ülemustega. Obolenski saadeti varsti naabina Hauusa-riasse, kuid teel sinna ta maandalitses ja läbiatriinisel lõi temalt Kitchelbeckeri vii, mis oli adresseeritud Gribojedovile. Asi ulatus tsari kõrva ja viimane andis korralduse:

„Pauna Dünaburgi kindluse komandandi valla ja mitte lubada tal kirjutada!“²

Kitchelbeckeri õnnus kestis viitsendus vaid 1829. a.

¹ Мисрайтърски наемгетбо, т. 59, л. 396.

² Демабруети и их брени, л. 38.

vebruarist augustini. Siis taastas tsaar uindrool
Beakendorfi ettepanekul, kelle poole Kūchelbeckeri
sugulased olid pöördunud palvega, Kūchelbeckeri
endine õigused.¹

Illegaalselt ürijavahetust pidas Kūchelbecker aga
kogu oma Dünaburgis viibimise aja, saates Delviigi-
le ja ka Püüminile vanglas ürijutatud teoste väsi-
kirju. Seda ürijavahetust aitavad uuraldada us-
tavad sõbrad. Üheks niist oli poett-dilettant P. Ma-
nassein, kes varem oli koos Kūchelbeckeriga töö-
tanud ajakirja «Иванова Печ» juures ning elas sel
ajal Dünaburgis ja sai niingil moel pidada sõdet
Kūchelbeckeriga. Teisena abimeheks oli vabamul-
ne poett Šiškov, mis Kūchelbeckeri mis ka Püümini
vana tüttas lütseumipäevilt, mis, kes oli 1818. a.
saadatud vabamulnuse pärast Kaunaaariisse ja
1827. a. vahetustatuna muulmises rülaorganisatsi-
onis, paigutatud järelvalvatusena garnisonitee-
nistusse Dünaburgis.²

Peale nende olid Kūchelbeckeril väga sõbrallicud
suhted Dünaburgi lipnikkude koolis õppiva kol-
me poolakaga, kes saanuti õrvestus võrdlemisi
tihti külastada Kūchelbeckerit, koos temaga lugeda
ja aidata tal teoseid ümber ürijutada, aruandada

¹ Митраггрове кавалерско, т. 59, кн. 398.

² Денабруца и ее брессе, кн. 39.

illegaalselt viijavalutust jne. Neid uolme poolauat: Aleksander Rypinskiyt, Tadeuz Skrzecidlewskyt ja Aleksander Pongowskyt hämmastas Kūchelbeckeri andumus oma uodumaaale, tema vaimu- jõud ja eatriinulopledilial haritus. Nad hakkusid Kūchelbeckerit armastama ja püüdid tema traagilist saatust igati urgendada. Rypinskiy nõulis oma mälestustes Kūchelbeckerist erakord- se roojusega:

„Nagu hili kun särab arvutu hulga täh- mide tähtede uusel, nõnda poistis silma tema üllas, uakvata, nõhnuud, väljendusriicaste joon- tega nägu riseuise ilu säraga hüglasune hul- ga uuojateigijate uusel, ues nagu temagi, olid rüütatud halli hüljatute „uundusse“... kes tun- dis teda lähemalt, see armastas ja hüdas teda, vaimustus temast ning oli auuartline tema esi- aga see, kes uetitis temaga uas või mõned õhtu- tunnid, sellele ei jäänud avastamatuks tema hauldane mõistus, uiritalpukas hing ja sü- gas haritus... Aiuuuseus tegevuseks, oiuuuseus rõõmuks vauglas oli talle viijandus...“⁴

Poolaate abiga õppis Kūchelbecker Dünabur- gis innuuealt poola uult ja tutuus poola poeuiaga. Suurt huui ilmutas Kūchelbecker Dünaburgis

⁴ Kūtepaatypise kakugetho, T. 59, lcu. 515-516.

inglise keele ja Shakespeari ajalooliste draamade vastu. 1828. a. tõlkis ta uue uulde kolme vaatust tragöödiast „Macbeth“ ja 1829. a. draama „Richard III“ ning 1830. a. draama „Henry IV“. Tõlkuvärsid saatis ta Delvigile, kuid viimane ei õnnestunud neid trüüvida.¹

1829. a. alustas Kūchelbecker dramaatilist ümberkirjutamist „Ižorski“, millest ta hiljem uudevald ümber töötas. 1829. a. detsembris valmis tal monumentaalne poem „Iarovet“. Delvigil õnnestus 1829. a. avaldada anonüümselt kahe Peterburi ajalehes 6 Kūchelbeckeri luuletust ja katkendeid „Ižorskiist“.² Viimaseks Dünaburgis loodud teoseks jäi poem „Zorovavel“.

1831. a. algas Poolas ülestõus tsaarivalitsuse vastu. Seoses sellega, et Dünaburg asetus liiga lähedalolevaus ülestõuse piiridest, viidi Kūchelbecker 1831. a. aprilli keskel ümber Tallinnasse ning paigutati Toompäa vanglasse. Kuid ka Tallinna vanglas ei petnud Kūchelbeckerit uueks. 7. oktoobril 1831. a. viidi ta üle Svaaborgi kinnistusse, kus ta viibis uuni vanglas vabanemiseni.³

Nii Tallinnas kui ka Svaaborgis muutus Kūchel-

¹ Литературное наследство, т. 59, кн. 406.

² Самар.

³ Самар, кн. 398.

beckeri olukord märgatavalt halvenas. Mõlemas
 riigis peeti teda ranges ühiskondlikes ning ta
 vastas täielikult uudele püüetud läbiuuringu-
 lusele vabade vaimudega, millised tal olid olnud
 Dünaburgis. Tallinna vanglas kannas Kuchelbecker
 pidama oma „vangi päevikut“. Sveaborgi riigis-
 kes ümbestas teda aeg-ajalt vaid pastor, kes varus-
 tas teda luteriusu (Kuchelbecker oli protestant)
 usundusega. Usuline usundus avaldas Kuchel-
 beckerile halba mõju. Nagu teada, oli Kuchelbecker
 olnud usuline inimene ning seetõttu atris ta üh-
 kondlikes raskesti silmapilkudel tihedalt
 lohkutust religioonis. Sellist olid tingitud ka pal-
 jud tema poolt Sveaborgi riigis kes püüetud te-
 madel ja motiividel loodud luuletused. Religioone-
 test meeleoludest oli tingitud ka Kuchelbeckeri
 seisuse suurem huvi Schellingi filosoofia vastu.
 Näiteks kirjutas ta 1835. a. ees:

„... Peale selle ma lugem ja uurin põhjalikult
 kahte Schellingi filosoofilist teost: eriteks tema us-
 ju dogmatismist ja krititsismist¹ ning tema seis-
 uolhti kujutava kunsti sehtest loodusega². Värske
 oli eriti hea ja uulle suul määralt rüdamelähe-
 dane. Mis puutub kirjadesse, siis on filosoof uis

¹ Schelling „Kirjad dogmatismist ja krititsismist“.

² Schelling „Filosoofilised uurimused inimliku vaba-
 duse olemusest“.

jäänud poolele teie religioosi juurde, kristluse juurde, ja pöördunud üldkuisele terrajale, milline vaevalt võib teda riina viia, nagu ainult uus tee (Küchelbeckeri sõnenduse) võib. Muidu, unedes viirades on usin, unni punktini, mil ta hüüdis, "Seis!" nii sügav, nii õige, et ma midagi sarnast ei tea. Kuid lugeda tuleb neid vaimusti või inimeste suunama pingega, ega tohi lasta mõistust segi minna, mis võim tundub mõniinord moolina või vitselikuna. Nüüd ma mõistan täielikult, miks Schelling tuli mõtlele ümbermuundada oma süsteemi ja loovata uus-tiinus (selle sõna heas mõttes). Teatavasti ta peab-ku on seda ning ta lõi uski katoliiku usku; kuigi ma vähest asjaku täielikult ei mõista-uis ja unidas.¹

Toodud tritaat näitab, et Schelling pole Küchelbeckeri arvates mitte usinades oma teostes lõpuni religioosne, vastamata sellele, et oli loinud katoliiku usku, mille vastu Küchelbecker samuti erilist sümpaatiat ei tundnud.

Peab mõnima, et Küchelbeckeri märgatav usulinnus isines süsiki vaid vaugla rasmetes tingimustes. Pärast vabamehist laagerid religioossed melledud tahaplaani.

Olgu veel word taunitatud, et Küchelbeckeri idea-

¹ Митературское начертание, т. 59, стр. 454.

listlikeud filosoofilised vaated olid saanud alguse tema vaadetest kunstile uue „ülevale“, „jumaliku inimestele“, millised leidsid abuse Schellingi esteetikas kunstist uue „rõõmsast intuitsioonist“ ja „jumaliku inimestele“.¹

Endiselt jätkas Kückelbecker vauglas Shakespeari ajalooliste draamade tõlkimist uue kätte. 1832. a. valmis tõlge „Richard III“ ja 1834. a. alustas ta „Venetia kaupmehi“ tõlkimist. Viimane töö jäi millejärelest pooleli. 1832. a. aga kirjutas Kückelbecker suure ülevaate Shakespeare'i draamadest pealkirja all „Arutlus Shakespeare'i vahelast ajaloolisest draamast, eriti aga Richard III-st.“² Peab tähelepanu, et Kückelbecker oli tolleaegse Venemaa üks väike parimaid Shakespeare'i loomingude tundjaid ja tõlkijaid.

Nii Tallinnas kui ka Svaborgis tegelas Kückelbecker innukalt kirjandusliku loominguga. Tallinnas vauglas kirjutas ta komöödia „Lidus viisat kivil“, matudes Shakespeare'i kuulsat „Tõusa taltsestust.“³

Svaborgis valmis tal väikepealt poem „Seitse magavat poissi“ (1831. a.).⁴ 1832. a. alustas ta uolme

¹ Литературное наследие, т. 59, кн. 454.

² Литературный современник, кн. 205.

³ Литературное наследие, т. 59, кн. 446.

⁴ Samas.

suurema teoreetilisest: ajalooline draama
 „Prokofi Ljapunov“ ja poem „Juri ja Ksenja“ val-
 misid 1833.a., kuna muinasjutuline draama
 „Kraupnehi poeg Ivan“ sai pärast õige mitmeid
 ümbertöötleri valmis alles 1842.a.¹

Kõige suurema loomingu aastaks kujunes
 1834.a., mil Kuchelbeckeril valmis üsna pare-
 maid poeme „Orb.“ Samal aastal alustas ta veel
 poemi „Ahasverus“ („Igaüks juut“)², jätkas tööd
 eluinsel aastal alustatud draama „Arhiolosus“
 kallal.³ Veel alustas ta tragöödiat „Vale-Dimit-
 ri“ („Grigori Otupjev“), millest aga peagi loobus.⁴
 Vauglas kirjutas Kuchelbeckerile veel ballaadid:
 „Stepan Pahhomov“ ja „Kudjar“. Mõlemad väri-
 kirjad õnnestus Kuchelbeckeril vauglast välja saata
 ja mõlemad ilmusid ajakirjas „Biblioteka dlja tite-
 rija“, erinumbres 1834.a. ning teinud 1835.a.⁵

¹ Литературное наследство, т. 59, кн. 416.

² Ahasverus oli vana legendi järel Jeruusalemma king-
 syyrus, kes ei tahtnud Jeesust puhata oma maja es, kui
 viimane oli Kolgata teel. Karistuseks selle eest peab ta
 igavesti sihitult rändama.

(Väike entsüklopeedia, Tartu-Tallinn 1938, lk. 538.)

³ Литературное наследство, т. 59, кн. 431.

⁴ Sammas, lk. 439.

⁵ Базанов, Пособие декабристам, lk. 146.

Vaatamata tähistele mõikumistele vanglaperioodi lõpus jäi kogu Kitchelbeckeri sellane loomingu rüüsi treenus endistele dekabristlikele kontseptsioonidele ja vastavalt oma järelpüüdis ta neid edasi arendada ning süvendada. Ühisvangistus ei suutnud teda sugugi lõplikult uurda. Ühis oma vanglaperioodi eridaimas luuletuses „Nad mu kannatusi ei mõista“ võrdles ta end aheldatud Prometheusiga kreeka mütoloogiast.²

Kogu vanglaperioodi tüüriosa paremas osas laulis Kitchelbecker endiselt heroilistest vangelstest headuse ja õigluse nimel. Endiselt võlastema loomingu ajaloolise optimisumi motiiv: vundumuse mõigi rõhujate ja teiste tunnude jäändude hävitamisest.²

Tema loomingu muutus realistlikumaks, stiil lihtsamaks ja selgema. Peas luuletustes jätkas ta üleva kodanikuromantismi traditsiooni, neid nüüd juba üsnaugured luuletused, nagu „Rõljevi vari“, „Kangelane ja laulike“, „Kolm varju“ jt. hiilgarid võukusurutuse, energia ja poeetidele hea väljendamisega.³

Dekabristliku tüüriise vastastroof ei nurdunud Kitchelbeckerit. Vastupidis, tema mõige süngisilindlise-

¹ Базанов, Творчество декабриста, с. 132.

² В. К. Кочетков ..., с. 43.

³ Самар, с. 44.

mad luuletused on täis vastupanujätku, mis ei ole
persimisiini:²

Пока оромъ небесъ в поэте не погнх,
Поэта и в ценяхъ емихъ свободенъ духъ.

kirjutatud ta luuletuses „Elegia“ (1832. a.).²

Pärast dekabristide ülestõusu liivisraamist
hakkas Kuschelbecker uuesti unistama vanglasteost
proeias. Vaimurtusega laulis ta uuesti oma sõpradest,
kes andsid elu kodumaa parema tuleviku eest.
Schlüsselburgi vindluses kirjutas Kuschelbecker luu-
letuse „Rõljevi vari“, mis oli dekabristide järgselt
perioodilise samavõrra programmiline uue tema „Pou-
clid“ 20-ndate aastatele.³

„Rõljevi u vari“ ilmutas end vangile, maailmast,
mis pole türanni:

Блаженъ и слабенъ мой узелъ:

Свободу русскому народу

Могущимъ пласомъ я воспелъ,

Воспелъ и умеръ за свободу!

Срастивъсь, я замечатель

Любовь къ странѣ родимой кровью —

И ты, я знаю, пламенел

Къ отъизне истого любовью.

.....

¹ Базанов, Поэты-декабристы, кн. 133.

² Самар.

³ Самар, кн. 134.

Поверь, не смертобоян та есая:
 Навесугам буеи усномекке!¹

Rasuter vanglatingimustes aitas Kõchelbeckeril olla optimist veendumus, et tulevased põlvad siinust ta tema loomingu.

Saarnamas Schlüsselburgi kindluses kirjutas ta järgmised read:

He все нетеря я: с оми потомства
 Стает покров мнovenной слаоты —
 И стухнет гун вражды и вероломства.
 Умолкнет злоба черной кибеты —
 Забудут заблуденья чловика;
 Но воспомянут истой мас пелца,
 И отзовутся на него сержца
 И дев и томошей много века.²

Kõchelbeckeri vanglaperioodi kirjandusliku draama-loomingu oli palju tugevam võrreldes 1822. a. kirjutatud „Argonautidega“. Tõltipaali oli see ka autobiograafilise nalakuga. Näiteks koosnes Gribojedovi mõjul kirjutatud monumentaalne poem „Tsaarist“ poolldi tüüpilistest võvalepõigetest ja viljetest inuliku saaturele, millised moodustasid vi tema aluse. Otsesed pöördumised sõprade (Pušuin, Gribojedov) poole puidutariid Kõchelbeckeri

¹ В. К. Кроекенъ Декер ..., lk. 168.

² Saarnas, lk. 55.

peamist küürilist ja elulist teemat - võitlejate omavahelist ülevat rõprust.¹

Kui varasemas loominguks Kūchelbeckeri uueaegsed jäid rahvast tihkivale väga uueaegsuses, siis uueaegselaaperioodi loominguks oli Kūchelbeckeri palju rahvalikum. Eriti demonstreeris tema püüet rahvalikkusele poole "Juri ja Ksenja". Armastustema oli selles käsitletud ~~sootsiaalse~~ vastuslouna: Juri oli hojäär, Ksenja aga lihtne talunaine. Kūchelbeckeri põhiline stiililine puudus - peljurõnalisus oli väga iseloomulik ka sellele poole.²

Kūchelbeckeri üheks väike väärtustihumuse teos - see tuleb pidada draamat "Protopi Ljapunov", mis käsitles vene rahva võitlust Poola-Liudu armastajate vastu 17. sajandil. Kūchelbecker väitis ajaloolisel taustal peategelase, kes oli võitleja parema ühisuudliku uorra eest, draamat isiklikus elus. Kuigi tragöödiat polnud otseselt vihjeid dekabristide ülestõusule, kajastab ta omalt poolt 1825. a. sündumuste juhtide isiklikku saatust.³

Protopi Ljapunov oli Rjazani maarakitselise andenaar juht. Tema ta aga väitnes talupoegade huvirid, mis ei võinud teda sallida hojäärid. Nad

¹ Мисрайтупривни собрания, лк. 203.

² Самар, лк. 204.

³ Базаров, Пособи-генералов, лк. 141.

septsuud tema vastu vandudaõu ning Ljapunov lan-
gesui mitte välisvaenlaste vastu võitledes vaid ah-
uete bojaaride ja atamanide uõie läbi.¹

Draamas „Prouofi Ljapunov“ näitleti esma-
kordsest uue kirjanduses talupoegade ülestõusu
juhti Ivan Bolotnikovi uue positiivset uangelast,
uue võitlejat rahva huvide eest. Ljapunovi
tragöödia seisneski selles, et oma piiratust pel-
nud ta võimeline ühendama oma jõudluid Bo-
lotnikoviga, et ta ei läinud lõpuvi rah-
va võitlusega vabaduse eest.²

Poem „Ahasverus“ pidi Kückelbeckeri plaani
järel kujutama endast maailmaajaloo satiiri-
lis-filosoofilist ülevaadet uatundites, mis ole-
sid iseloomustanud eriaevaid ajaloolisi epokke.
Poem oli fantastiline ja haaras oma vahuses
osas hüglapalju ajaloolist materjali. Pessimism,
mis selles poemis võidutses, polnud siiski Kückel-
beckeri tüüpilisus poemis pärast detsembrivõl-
tõuru. Kui „Prouofi Ljapunov“, vaatamata mi-
noorsile lõpule, pugeldas uue diaabristliku
tükkumise elulisusse ja ajaloolise perspek-
tiivi, siis „Ahasverusele“ oli omane ajalooline
pessimism.³

¹ Базаров, Пости-генабрметте, lk. 142.

² Samas, lk. 143.

³ Литературный современник, lk. 206.

Vaataunata kirjandusliku vaadete erinevusele avaldas Puškini loomingu küllaltki märgatavat mõju Kūchelbekerile. Puškiniile pühendatud poemi "Orb" kompositsioon, stiil ja meetod olid sarnased "Jevgeni Olegiivile" ja "Majakovski Kolonnas."¹

Poemi "Orb" sisuks on armuiseloleva vana-mehe-dikabristi jutustus oma lapsepõlvest. Kasutades süžeed oruust, uelle ahast tügasuvõtja järiseorjast, joonistab Kūchelbeker eemeldetava uava pildi Peterburi läheduse orgielust.²

Tu poemi näitas, et Kūchelbeker harkas järse-jörgult taanduma üleva romantismi printsiipidest ning läheneva tollal nü vene uui u välise kirjanduses võidulepääsuvali realismile.³

Läheneuist realismile ja rahvalikuksle uajastavad uel Kūchelbekeril ballaadid "Pakhom Stepanov" ja "Kudijar".

Pakhom Stepanov on vene soldat, uelle elust ja tegevusest Kūchelbekeril ballaad jutustab kütridalt ja selgelt.

Ballaadil "Kudijar" uinutab Kūchelbeker algul Rjazani Legendies. Ballaadis jutustatause Ivan IV

¹ B. K. Koxeudobekep, ..., lu. 50.

² Samas, lu. 51.

³ Samas, lu. 52-53.

opritšinnust Kudjarist, mis läus Krimmi uharani teenistusse ning hakkas sooritama sõjaväelise Rjazanimaale. Kohalikus rahvaloomes oli Kudjar tuntud omapärase Röövel-ööbikuna. Ka Kückelbecker ei tundnud Kudjarist romantilist uangelast vaid näitas tema unelmsust hukkurist.¹

Hoolimata märgatavast uallakust ualismi suunas tundus Kückelbeckeri loomingu uararajetele siiski väga vanamoodiliseks. See oli na uusaadav, sest autoni elust eemaoleku tõttu peegaldas tema 19. sajandi 30-dati aastate loomingu paratamatult 20-daid aastaid.²

Et tal polnud võimaliku jätqida ueni uiganduse arenguväime ja päevaprobleeme ning et ta seetõttu teqi oma maailmarastele uittvastavaid jändlusi, näitab na uoi asjolu, uuiuõnd uaiunustatud oli ta uantirooniline uiganiu Kuoluikli³ uaidendist „Torquato Tasso“.⁴

Näutamata märgatavatele idulistele uaiunustele

¹ Базанов, Пoesты - генабрысты, lk. 146-147.

² Литературный современник, lk. 207-208.

³ Куккольник, H. V. (1809-1868); ueni draamauiganiu. Tema truuuolamlikkust iseloomustab uoiqt paruniu tsaarile uühendatud uaidend. Kõige kõrgema uäsi päästis na-uuaa:

(БСЭ, Т. 23, lk. 633.)

⁴ Литературное наследство, Т. 59, lk. 425.

avaldata Küchelbeckeri draama "Zorsui", kusjuures autori nimi tuli jätta saladusse.¹

V. Barpeako pseudonüüni all ilmusid 1836. a. ajakirjas "Biblioteka dlja tšitenija" kolm Küchelbeckeri luuletust.²

Samal aastal õnnestus regulaarset anonüümselt välja anda Küchelbeckeri raamat "1831. a. Veni Decamerone", millel kesuseus oli poem "Zorovaid". Selle poemi riisuliseus aluseks oli publilegend juutide tagasipöördumisest voduumaale IV sajandil e. m. a.³

1839. a. ilmus Mosuvas veel anonüümselt Küchelbeckeri Shakespeare'i matkiv "Lidus viuat viivil" ning sellega lõpebki Küchelbeckeri vangla- ja asumiperioodi loomine, mida õnnestus välja anda tema elu ajal. Suurem osa teoseid jäi loo puudumisel trükkimata. Küchelbeckeri lootused saada elamiseks vajaliku rihetulekut oma teoste avaldamisest jäid kõinidele pingutustele vastamata ainult unistuseks.

Suure lootustega Barguzinisse saabunud Küchelbecker pidi oma tulevikuavastustes tõsiselt pettuma. Erialgu elas ta oma venna juures, kes oli aastate jooksul soetanud endale uuralise majapidamise. Harjumatus füüsilise tööga siberi hallades

¹ Литературный сборник, № 201.

² Самар.

³ Литературное наследство, т. 59, № 458.

elimaatingimustes valmistas talle algul palju unnet. Tekkivad tõised tülid vennanaisega, kes oli jäänud naisterahvas ja vägi Kuchelbeckeris vaid armulivaraõõjat.¹

1837. a. abiellus Kuchelbecker Burguzini postmeistri tütre Drosida vanovna Artunovaga, millele sündimusega keses ehitas endale maja ja soetas majapidamist. Hoolsa tööga muutus ta veel hobuse, lehna ja 2 kõrga, ega olnudki enam Siberi tingimuste ushaselt väga vane mees. Kohalike elanikega oli Kuchelbeckeril samuti väga hea läbisaamine. Ta õpetas nende lapsi ja isegi ravis haigusi. Selline heatahtlikkus viis aga Kuchelbeckeri vastuolle kohalike võimuvandjatega.²

Ajutistele nõudaminekuteli vaatamata osutus Kuchelbecker halvaks põllumehiks. Pikaajaline sattus ta ülejäänud väivatele võlgadesse. Majanduslike rasvustega olid seotud ka pereusundlikud lahkelid. Naine oli viijaosumatu ja pärit väimeesandlikust perevonnast. Äi pressis Kuchelbeckerilt raha välja.³

1837. a. tabas Kuchelbeckeri majapidamist isaldu. Sama laugu nõudus järgmisel aastal ning Kuchelbecker oli sunnitud atrima väljapääsmi erandiselt

¹ Митрополитскому собранию, кн. 217.

² Самар, кн. 213.

³ Дневник моего и не брата, кн. 74.

raseus muutunud oluorvast. Lõpuks õnnustus tal saada uduuoliõpetaja koht Auša linna piirivalvemajor Razgildejevi perekonda. Aušasse saabus Kūchelbeckerite perekond 1839. a. lõpul.²

Asumine vaimsele tööle ei andnud jällegi märgatavalt Kūchelbeckeri loominguulisi plaane, kuna Boerguzinis oli uigandusliku tegevus jäänud väga tahkplaanile. Uuesti hakkas ta taotlema luba oma teoste trükkimiseks, uuesti kostsid tema ust sugulased ja tuttavad, ent uõie jäi asjatuks. Tsaar ei lubanud avaldada tema teosteid ei avalikuult ega anonüümset.

Naatamata sellele tegelas Kūchelbecker Aušas võrdlemisi innukalt loominguulise tööga. Tal valmisid «Ižorski» viimane osa lõppredaktsioon, romaan «Viimane Colonna» ja muinasjutuline draama «Kaupmehe poeg Ivan». Lõpetamata jäi draama «Arhihihus».

Aušas kohtus Kūchelbecker inimustega, kes olid äsja sõitnud Siberisse või viibisid läbisõidul ning olid uõmpetentred eluga Peterburis ja Mosuvas, millest Kūchelbecker oli juba 15 aastat unal olunud. Väga rõbraliuus uujures tema vahuord dr. Dohteroviga, kes oli 1812. a. Isamaasõjas uõulsuus saanud uindral Dohterovi uunapõeg. Dr. Dohterov oli ebataivalise biograafiaga ning uure eruditsiooniga inimene. Aušas

² Русская литература, № 264.

uolitus Kūchelbecker na Ida-Sibiri triviilubernerii Pjatnitskiga, kellega oli tutvunud Peterburis elades. Tuntu oli tal tihedad sidemed Aasia lähedale Selenginsussisse väljasaadetud vendade Bestuževitega.¹

Eut äpardused ei jätunud Kūchelbeckerit maha ka Ausias. Ta armus oma noorusse (sünd. 1825. a.) õpilasesse Annuina Razgildjevass. Viimase ema aga, veel võrdlemisi nooruslik naisterahvas, viimendur unustada Kūchelbeckerisse ning ärritas tütre viimase vastu üles.²

Elamises vajaliku materiaalsed vahendid pidi Kūchelbecker nagu Barguzinski hankima peamiselt füürilise tööga. 1843. a. lahkus Ausiast Razgildjevite perekond ning Kūchelbecker vastas sellegi vähese lisatööga, mida oli saanud tundide andmisest.³

1844. a. algul hakkas Kūchelbecker taotlema luba elamaasumises Lääne-Siberisse Kurgani. Sellele palvele vastati positiivselt ning märtsis 1845. a. saabus Kūchelbecker uue perekonnaga Kurgani lähedale Smolinski olevisse, milline oli määratud tema uueks asukohtaks. Tül Smolinskis-

¹ Декабристы и их время, лх. 83.

² Литературный современник, лх. 214.

³ Декабристы и их время, лх. 85.

ülistas ta oma uude Barguzinis ja samuti asumi-
selviibivat dekabristi I. I. Puštšiniit Jalutorovsis. Eriti
rõõmustas Kitchelbeckerit viimase kohtumisi.

Puštšini omakorda viigutas sellest Engelhardtile järg-
mist:

"Kõlme päeva oli minuul külas originaalne Wil-
helm. Ta sõitis elama Kurgani koos oma Drosi-
da svanovua, kahe varjuva lapse ja vastitüie val-
misviigutatud teostega. Eubasiin teda endin, liit-
seumliku tundega. See kohtumisi meenutas mulle
elavalt möödunud: ta on sama originaalne, si-
milt hallislaimeud peaga. Luges mulle lõputult
oma luuletusi... Ei saa öelda, et tema peresuua-
lu oleks näidamud meeldivat abiidu... Tunnistan
teile, et ma mita uorda jäin mõttesse, vaadates
reda pilti, unulates luuletusi, meheliku Dronjü-
ua... hiinatusi, laste lakkamatut viisemist. Abi-
uasa valie näitab meie veidriku maitset ja osa-
vust: isegi Barguzinis oleks võimud leida midagi
uas uõi silma jaoks paremat. Temakesel on ebahari-
likult rasne iseloom ja sümpaatiat pole nende vahel
mita mingisugust."

Näibolla aitab Puštšini sitav hiinang Drosida
svanovua ushta paremini mõista Kitchelbeckeri
platoonilist armastust Annuüua Razgildejeva vastu.

¹ Демагогия и ее бремя, лс. 85.

Kurganis kohtus Kiihelbecker duubristide N. Bas-
sargini, I. Annenkovi, A. Briggini, I. Povalo-Šveikovski
ja teistega. Elutingimused olid üsna ka Kurganis
väga karumid. Sissetulekut ei olnud mingi sugust.
Kiihelbecker põdes tuberkuloosi ja hakkas jääma
pimedaks.¹

Uuel kord palus ta V. Odojevski ja Žukovski
kaudu luba oma teoste avaldamiseks, kuid ka
uued palved jäid asjatuks.

Kiiresti arenev nägemise halvumise sündis
Kiihelbeckerit eritama palvet rõõduks Tobols-
kisse, kus oleks olnud võimalik saada arstiabi.
Pärast mitmeid palveid lubati tal lõpuks range
politseivalve all sõita ajutiselt Tobolskisse. Kuid
oli juba hilja. Pimedaksjäänud Kiihelbecker ise
jõudis veendunusele, et surm on lähedal.²

11. juunil 1846. a. diatseeris ta viimase kirja
Žukovskile, milles muuhulgas ütles:

„Minu päevad on loetud: kas tõesti pean jätma
laia maailma oma hea naise ja armastad lapsed?
Kõnelen pöördiga ning pean selle oma poolsurma-
na ärgust ümhelda ilma suurte tseremooniateta:
Ma tunnen, tean, ma olen täielikult veendunud,
täpselt ranneti, nagu olen veendunud oma olemasolus
(Kiihelbeckeri rõõndus), et Venemaa ei või aastaküm-

¹ Дневникъ и др. бумагъ, кн. 85.

² Самар.

nete jõuandel eurooplastele vastu seada viirjanikke, kes oleksid minuga võrdsed enjultlusvõimelt, loomisjõult, eruditsioonilt ja teoste mitmevalgelisuselt. Andestage mulle... seada minu ehk et väljaastumist!¹ Kuid on täis, et seada täitub veriga, mis mõtled, et kõne, uugu un loomine ühes minuga hakkub nagu tüli heli, nagu oleksid vastuaja.¹

Kaks kuud hiljem, 11. augustil 1846. a. Kückelbecker suuri. Tobolskis viibinud dekabristid J. Obolenski, P. Svistunov, I. Annenkov, F. Wolf ja P. Bobrištšev-Puškini kaandrid väitel tema viirde surumisele.²

1847. a. sai Kückelbeckeri õde Justina Glinka loa võtta oma kasvatada Wilhelmi lapsed Justina ja Mihhail ning värs neil isiklikult Siberis järel. Lastele anti perekonnanimi Vassiljev. Seoses 1856. a. dekabristidele avaldatud amnestiaga anti neile tagasi perekonnanimi Kückelbecker ja teostati vassiljevi tiitel. Kückelbeckeri poeg Mihhail õppis Peterburi ülikoolis õigusteadust. Hiljem tein ta ohvitserina Transsuoje seltsos.³

Drossida Ivanovna, kes oli andnud oma lapsed Glinkade kasvatada, et viindlustada nende tuleviku, elas üsniada treitšis, saades riigikasast

¹ Декабристы и их жизнь, кн. 86.

² Там же.

³ Восстание декабристов, т. VIII, Ленинград 1925, кн. 338.

duabristidele määratud aasinat abiraha (114 rubla
höbedas aastas). 1860. a. määrati talle veel abiraha
Kirjandusfondist. Pärast poja surma (1879. a.) sõitis
ta Kaasanisse ja hiljem Peterburi, kus suri 1886. a.¹

Vaadeldes Kiechelbeckeri aumünxperiisodi loomingu-
peat ennunõike tähendama tema liürina tagasi-
minekelt. Kaugemini romantismist, valvarinas elu
ja julge aumutatud teemad ning motiivid ei luba-
nud enam tema endist ülevat liürinut. Sellised
luuletused nagu „Püüni vari“ (kirjutatud Püüni
surma puhul) ja „Kõlm vari“ jäävad tunduvalt
maha tema varasematist viiglikust ja võitlevatest
luuletustest.

Tuuremat edu saavutas Kiechelbecker aga poeesia
suurvormide alal. Üht kesusemat, draamatilist
müsteriumi „Tõorsui“ töötas Kiechelbecker teatavas-
ti uorduvast ümber. Kuigi Kiechelbecker nimetas teost
müsteriumina, arenes selle tegemus realistlikus mu-
uas.

Lev Tõorsui rändas Araabias, Indias ja Iraanis,
uuid saabus tagasi Peterburi tüüja liingega. Tal oli
igav ua vanade tuttavate kesuel ning uelletõttu sai
tant. opositsionäär uõrgemas seltskonnas. Kuud ual-
juures hoides ta üesindusse ja oli misantrop. Nii
uages Püüni uangelane Ouegin, poluud ua

¹ Восстание гена Бруетов, т. VIII, к. 338.

Šorsui võimeline suurte ühismõeldinult kasulikkude tegudeks.¹

Eene draamat "Šorsui" ilmuand teostes olid kõrgema seltskonna nangelased tavaliselt ilusad, efektred ja targad. Kūchelbecker rebis maha masuid, väidates Šorsui banaalsust, tema jõuetut ja tühist olekut. Lihtralvase sulitus Šorsui äärmise halvaupanuga.²

Draama lõpus läheb Šorsui Kreuasse, kuid mitte selleks, et võidelda ureulaste vabaduse eest, vaid selleks, et päästa oma patust lüngi.

Paljastades üiu Šorsui üiu tüüpilise kõrgema seltskonna esindaja pahed ei väidand Kūchelbecker aga positiuset nangelast. Tūgavad vastuolud Kūchelbeckeri maailmasaates pugeldurid üiu "Šorsui" lõpus. Šorsui läheb ülastriise lunastama oma patte. Tõeline ravi sesnes Kūchelbeckeri arvates religioosses nangelastes.³

Väieldamatult kuulub Kūchelbeckerite paremate loominguiliste saavutuste hulka üiu draamaatiline muinasjutte "Kaupmehe poeg Ivan".

Üiu rahvalikes on palju muinasjutte, milledest peanangelasus on Ivan: üüll taruviitsina, unningapo-

¹ Базанов, Творче-генаспирити, lk. 162.

² Самар, lk. 164.

³ Самар, lk. 169.

java, kaupmeheks. Ka Kiechelbeckeri teose süüa ba-
seerub vene ja idamaa muinasjutudel, kuid tema
põhangelane on müüdis arapüüs, ennast armastav
kaabakas, kelle väites hakkub üüri hea ja ilus.¹

Buhhaara uhaani tütar Audana armus Iva-
nissi ja põgenes seepärast isamajast. Ivan abiellus
temaga rikka uhaani varanduse pärast. Kui Audana
avastas oma armastatu uugu näeresuse, siis
uhke uhaanitarina tappis sõi enda üüi üa oma
väikese poja. Veel polnud näime mastud, kui Ivan
haudus juba üüi tüüsa abielu plaani.²

Ivan luuastar vangist vägilase Belati mitte
heahtlikkusest vaid uameaknusest. Ivani mahhi-
natsioonide tagajärjel muutus Belat uivikejaks,
mille sai inglise lordile 5000 rubla üst uaha
müüa.³

Kiechelbecker üa üua teoses loouud tüüpilise jöhe-
ra ja aha üene kaupmehe üüja, rotsiaalse tüübi.
Täpselt samasugustega üuadustega üa üga teoses
üa Ivani kaubaandurliku partuur — inglise lord Eld-
gine.⁴ Viimane üa Ivani üuult laueritum ja varjale

¹ Газаров, Погода-географическая, lk. 151.

² Самар, lk. 152.

³ Самар, lk. 151.

⁴ Князь Елджин; inglise diplomaat, kes oli aastail 1799-1802
saadikuks Türgis. Kõlastas 1800. a. Kreenat ja sai uueks
mahhinatsioonidega. Antikkuunsti armastamine sildi all röö-
vis uokku ja üedar üuust välja paljud vanad üüjed ja skulptu-
tuurid ning müüis nad muinasjutulise müüna üst 'Briti'
valitsusele.

(Газаров, Погода-географическая, lk. 155.)

oma kasuohust fraasidega kunstiaruastusest.

Tesoga „Kaupmehe polg Ivan“ on Kuchelbecker väga teravalt rünnanud kaubandusliku-uodantlikku keskuonda, uus ei saa olla „ilu ideaal“ ja „poetilisest täiuslikkusest.“¹

Näidates vene kaupmehe viimajärge, ei soovi üldse aga Kuchelbecker sugugi, et Venemaa võiks näida mitri-üuna ja barbaarsena. Oma teoses astus Kuchelbecker otsustavalt välja nende vastu, kes üksikute inimuste kalvad omadused kandrid üle kogu rahvale.²

Arvatavasti oli selle teose kirjutamisel Kuchelbeckeri mõjutajaks Shakespeare'i loomine, eriti „Venetsia kaupmees“. Oli ju Kuchelbecker üks kõige paremaid Shakespeare'i loomingu tundjaid tolleajal Venemaal.

Poetiliselt valetatult kuulub „Kaupmehe polg Ivan“ üld-
lalt Kuchelbeckeri parimate teoste hulka. Selles on ta suutnud suurel määral ületada oma uroonilist peundust — poljusaionalisust.

Juba vauglas alistatud draama „Arhiloobus“ jäi-
gi Kuchelbeckeril lõpetamata.

Analüüsides denabristide ülestõusu ja selle kirjuti-
mist jäädis Kuchelbecker järeldusele, et võib olla „väide-
tud vanglane“, üsna samasajalt „võitmatu lauliku.“
Nimetatud põhimõte leidis ühe vajastamist draamas

¹ Базаров, Письма-гексабруетта, lk. 155.

² Самар, lk. 152-153.

"Arkilohus." Draama aluseks on antiinne müüt. Poet Arkilohus kaotas lahingus oma vilbi, uued päästis uindlast surmast sõbra. Arkilohust tabas võitjate laim ja irvitus. Ta otsis ja leidis uaitset Oliuiposel, saavutades seal poeetina suuremate muuluse.¹

Teos on suurel määral autobiograafiline. Pärnlaste kuningas Darcias eritab Arkilohuse vastu sama sugured süüdistused, millised eritas tsaarikohus Kückelbeckeri enda vastu.

Pärast dekabristide ülestõusu püüdis rida uart-riikmilisi kirjandustegelasi esotsas Gretsi ja Szurai-loviga kujutada Kückelbeckeri ora selles koomiliselt ja irvitavalt. Ka Arkilohuse laimajains on uued, kes lahinguväljalt võige enne põgenesid.²

Nii vauglas uui ka armuisel tundis Kückelbecker suurt huvi arneva prantsuse kirjanduse vastu. Tema kummivaatoritus kujunesid Victor Hugo ja Honoré de Balzac.

Balzaci mõjul kirjutatud romaan "Viimane Colonna" ehk "Itaallane" koosneb peategelase päeviuust ja kirjavahetusest. Tegelased on enamjärend rootsiaad-aid tüübid: itaallasest maatrikuantnu, katoliiku munk, samuti itaallane, venelasest uuardivõic meeluitser, tema prantslasest keener, vene tütarlaps, väinevenela-

¹Базанов, Пособие-географическое, стр. 139.

² Самар.

rest titulaaruõunike juur. Kõige uad kirjutasvad vastavalt oma iseloomule ja seisundile.¹

Küchelbeckeri teoste värsikirjad säilitas tema tütar Justina Kossova, kes hiljem tegi uõie, et uad trüüni pääseusid. See aga ei õnnestunud. Alles 19. sajandi lõpul ilmus mõningaid vatsundeid Küchelbeckeri loominguist perioodikas. Välismaal ilmus 1880. a. raamatuke tema luuletustega.²

Osa Küchelbeckeri loomingu värsikirjadest on loitud uaduma. Tänuini on leidmata ajalooline draama „Šuisui“ ja proosateos „Surm.“³

Alles pärast suurt sotsialistlikku Outoobriuvotsitridon on suureni osa Küchelbeckeri loominguist trüüni avaldatud. Koguteostes on ilmunud tema dramateosed ning eriväljaannetes liürina.

¹ Литературный сборник, lk. 216.

² Samas, lk. 221.

³ Samas, lk. 220.

Kokkuvõte

Wilhelm Karlovitš Kückelbecker elas aastail 1797-1846. Juba Tsarsuojel selles lütsseuni õpilasena hakkas ta vihkama Venemaal valitsevat pärissõjulist-avalitsuslikku võrda. Tõuke selleks andsid vabameelred lütsseuni õppejõud, Raditsševi keelatud tööd ning tutvumine Lääne-Euroopa valgustajate filosoofiliste ja poliitiliste teostega.

Lütsseunis avaldus ka Kückelbeckeri kindel soovia vastu. Omaavata niimetaminiäärst ta-
lenti, muutis ta vira ja usua tööga siin sa-
vitada kuulitajana tunnustun juba lütsseunis.

Lütsseuniõpilasena kuulus Kückelbecker eeldeka-
mistliku organisatsiooni. Püha artell liikumus.
Oma kuulitustes hakkas ta ülistama vabadust ja
hälimärgistama rõhujaid.

Pärast lütsseuni lõpetamist muutus Kückel-
beckeri ühissuudlin-poliitiline tegevus eriti inten-
siivsus: ta oli kõigi Venemaa tollaajaste venniudli-
ke ajakirjade kaastöölise, võttis energiliselt osa kõi-

gi dekabristlike luuole liidu ideelise mõju all olevate legaalse organisatsioonide tööst ning vi-
jutas rohkesti luuletusi ja kirjanduskriitilisi ar-
tikleid.

Küchelbeckeri suhtumine tsaari isevalitsesse muutus vulgi leppimatuks. Oma loomingu-
ründas ta järjekindlalt kõiki tšaraane ja ülistas
uude vastaseid võitlejaid. Tema poliitilised vaated
 kujunesid revolutsioonilisteks ega erinevad millelegi
dekabristide toekspidamistest. Täielikult toetas
Küchelbecker seda oma Pariisis peetud loenguis ve-
ne keelset ja kirjanduselist, millede eesmärk pöörata
kirglike hukkamõist ja sügava usse vene rahva
sabaumise pööratusest. Välismaaareisil lõi Küchel-
becker rohkesti sidemeid idukaaslastega Lääne-Eu-
roopas, peamiselt prantsuse liberaalidega.

Naasnud 1821. a. kodumaale, sattus Küchelbecker
oma poliitiliste vaadete pärast tšaarivalitsesse
tagasiusamise alla. Paar aastat pidi ta sellepärast
poliitilisest ^{elust} kinnal olema. Ent vaatamata sellele pu-
geldusid dekabristlikeed ideed tema uude aastate
loominguks.

1825. a. algul saabus Küchelbecker uuesti Peter-
buri ning hakkas jällegi aktiivselt osa võtma po-
liitilisest elust. Ta lüüdis otsustavalt dekabristide-
ga ja oli 14. detsembril 1825. a. emrgiline võitleja
seda uueaastase toekspidamiste eest. Ent deka-

bristide väljaastumine lõppes liivasaamisega ja Kiechelbeckeri edaspidine elu ulgus vanglas ja asumisel.

Kiechelbeckeri poolt kohtus antud tunnistused tõestasid, et ta polnud juhusliku uju dekabristlikus liikumises, mida vahel on püüdnud väita tema eestsentrialse iseloomu viidates. Võitlema tsaari vastu tõekasid teda isevalitsusliku korra väärnähtused, enneõike pärissojus. Ent dekabrist Kiechelbeckeri maailmavaade polnud kaugeltki vastuoluline. Ta soovis vabadust ja võrdsust kõigile inimestele, kuid ei muutnud näha ebavõrdsuse ja ekspluatatsiooni tõelisi põhjusi, ei muutnud näha klassivõitlust. Nii nagu teisedki dekabristid, arvas Kiechelbecker, et vabaduse eest peavad võitlema vaid kaugelased või siis kitsas ringkond inimeste usungelaste juhtimisel. Üldrahvalikku revolutsiooni ta kartis ja oli valmis seda vältima.

Kiechelbeckeri vabadustarustavate vaadetega ei sobinud sugugi kokku tema filosoofilised tõekspidamised. Schellingi idealistliku filosoofia sumuwardajana ja usuliku inimesena sattus ta väiteks ühte organisatsioonile tagurlike kirjandustegelestega, kellede vaated kirjanduselt vaid väliselt näisid kokku langevat tema kirjanduslike vaadetega. Usu reaktsiooniline osa tunnetamisel ei jõudnud Kiechelbecker kunagi. Vangla rasmetes tingimustes tema

religioossus veelgi rüvenes. Ent vaatamata 9-aastasele uusikvangistusele ja hilisemale asumisele Ida-Siberis ei taganenud Kuchelbecker oma põhinõtetest. Endiselt jäi ta igasuguse rõkumise vnglikkuse eitajaks. Kui enne dekabristide väljaastumist oli Kuchelbeckeri loominguliseks meetodius olnud revolutsiooniline romantism, siis vanglas ja asumisel kirjutatud teostes muutus ta realistiks. Arvatakse teostes kajastunud pärisorjusliku Venemaa väärnähtused ja õiglaste inimeste võitlus nende vastu. Oma loomingus õigustas Kuchelbecker ka allegoorilises vormis dekabristide ülestõusu ja sellest osavõtjaid.

Vaatamata sellele, et Kuchelbecker polnud ei juhtivaid dekabriste, ei materialist oma maailmavaatelt ega geniaalne oma kirjanduslikult loomingult, oli ta omaaaja üks kõige eesriindlikumaid inimesi Venemaal.

Kogu tema elu möödus võitluses pärisorjuse ja türannia vastu. Vastuslood tema maailmavaates ning usulikkus ja tagurlike kirjandustegevuste austamine olid tingitud piiratud vabadusest.

Mitte kunagi ega usagi ei taganenud Kuchelbecker ühestki oma tõuspõhmisest arguse pärast või omaarusaamatuksusest. Ta oli oma ajatu tõeline humanist ja tõeline võitleja.

Kasutatud kirjandus

V. I. Lenini teosed

1. Lenin, V. I., Herzeni mälestused, Teosed, kd. 18, Tallinn 1953

2. Lenin, V. I., Ettmanni 1905. aasta revolutsioonist, Teosed, kd. 23, Tallinn 1953

Документид ja materjalid

1. Восстание декабристов, т. II, Москва-Ленинград 1926.

(Восстание декабристов, т. II)

2. Восстание декабристов, т. VIII, Ленинград 1925

(Восстание декабристов, т. VIII)

3. Декабристы и их время, Москва-Ленинград 1951

(Декабристы и их время)

4. Декабристы, Поэзия, драматургия, проза, публицистика, литературная критика, Москва-Ленинград 1951

(Декабристы...)

5. Избранные социально-политические и философские произведения декабристов, I III, Ленинград 1951
(Избранное...)

6. Кюхельбекер, В. К., Дневник, Ленинград 1929

7. Кюхельбекер, В. К., Избранные произведения, Ленинград 1959

(В. К. Кюхельбекер...)

Teatmetoonid

1. Lühike filosoofilise leksikoni, Tartu 1945

2. Väike Entsüklopeedia, Tartu-Tallinn 1938

3. Большая Советская Энциклопедия, 9, 10, 11, 12, 13, 17, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 30, 35, 36, 37, 42, 43, 48.

(БСЭ)

Erialame kirjandus

1. Базанов, В. Г., Волононое общество любителей российской словесности, Петрозаводск 1949

(Базанов, Волононое общество...)

2. Базанов, В. Г., Очерки декабристской литературы,
Москва 1953

(Базанов, Очерки...)

3. Базанов, В. Г., Поэты-декабристы, Москва 1950

(Базанов, Поэты-декабристы)

4. Волк, С. С., Исторические взгляды декабристов,
Москва-Ленинград 1958

(Волк...)

5. Табов, Г., Общественно-политические и философские
взгляды декабристов, Москва 1954

6. Нелкина, М. В., Движение декабристов, I II,
Москва 1955

(Нелкина, Движение...)

7. Тюняков, Ю., Кюкля, Ленинград 1955

(Кюкля)

Periodika

1. Литературное наследство, т. 16-18, Москва 1934

(Литературное наследство, т. 16-18)

2. Литературное наследство, т. 33-34, Москва 1939
(Литературное наследство, т. 33-34)
3. Литературное наследство, т. 59, Москва 1954
(Литературное наследство, т. 59)
4. Литературный современник, № 10, 1938
(Литературный современник)

Sisukord

Sissejuhatus	2 lk.
<u>I</u> peatükk	2
Noorusaastad	
1. Lütseumis	9 "
2. Tegevus Peterburis	22 "
3. Reis välismaale	37 "
<u>II</u> peatükk	
Liitumine dekabristidega	51 "
<u>III</u> peatükk	
Küchelbecker pärast dekabristide ülestõusu	
1. Vanglas	87 "
2. Asumisel	105 "
Kokkuvõte	119 "
Kasutatud kirjandus	123 "
Sisukord	127 "